

RECENZIÓK

ARTNER Ramona

Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.

A szerző Európa legnagyobb múltú rendvédelmi testülettípusának a csendőrségnek a történetét mutatja be alkotásában. A francia indíttatású szervezet eredetét a XIII. századig vezeti vissza, majd nyomon követi annak elterjedését Európában. Végül pedig a magyarországi bevezetésének az okait taglalja a neoabszolutizmus és a dualizmus körülményei között. A dolgozat elolvasása nyomán nyilvánvalóvá válik, hogy a csendőrség, mint rendvédelmi szervezettípus hosszú és eredményes utat tett meg addig, amíg — TISZA Kálmán elhatározása nyomán — felállították a Magyar Királyi Csendőrséget, a magyar Szent Korona alá tartozó vidéki területek rendvédelmének biztosítása céljából. A tanulmányból egyértelműen kiderül, hogy — a napjainkban búvópatakként felszínre kerülő — önkormányzati rendőrségi modell már a XIX. század utolsó negyedében megbukott Magyarországon. E bukás volt a legfontosabb oka a Magyar Királyi Csendőrség felállításának.

ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor

A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai.

A szerzők a polgári magyar állam rendvédelmének legjelentősebb testületével a Magyar Királyi Csendőrséggel foglalkoztak, mely szervezet megítélése ma még politikai prekonceptióktól terhes. A tanulmány objektív történelemszemléleten nyugvó feldolgozás eredménye. A szerzők a testület szolgálatellátásának szakosodási folyamatát igyekeztek feltárni, amely szoros összefüggésben állt a technika és a társadalom változásaival. A Magyar Királyi Csendőrség mint „katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület” a magyar specifikumoknak és a korabeli viszonyoknak megfelelő választ igyekezett adni azokra a kihívásokra, amelyekkel a harmadik évezred kezdetén a magyar társadalom ismét szembesült.

CSAPÓ Csaba

A Csendőrség és a városok (1881–1914).

Az 1881. évi III. tc. második bekezdése Magyarország területét 6 csendőrkerületre osztotta. Az illetékességi területhez tartozó törvényhatósági jogú város területén a csendőrség állandó szolgálatot nem teljesít, és az esetleg tetten ért bűnösöket a helyi rendőrségnek köteles átadni. A rendőrség azonban jogosult bizonyos esetekben a csendőrség segítségét igénybe venni. A törvény lehetőséget adott a városoknak, hogy a csendőrség közbiztonsági szolgálatának kiterjesztését kérik a városra is. Cserében meg kellett téríteniük a költségeket. Baja, Nagyvárad és Újvidék azonnal tárgyalásokat kezdett az illetékes kerületi parancsnokságokkal, amelyek nem vezettek eredményre. A városi rendőrséget ott is fenn kellett tartani, ahol a csendőrség a szolgálatot átvette, mert a kisebb ügyekben továbbra is ők voltak a felelősök. A csendőröket nem rendelték alá rendőrkapitányságnak. Létszámukat a területileg illetékes csendőr kerület-parancsnokság állapította meg. A szerződések általában 10 évre kötötték. Ezzel a rendszerrel számos városban biztosították a köznyugalmat.

ERNYES Mihály

Pandúrság helyett csendőrség Baranyában 1881–1884.

A pandúr intézményt több lépcsőben váltotta fel a Kárpát-medencében a csendőrség. Az egész országban, így Baranya vármegyében is az a helyzet alakult ki, hogy a pandúrság intézménye — a magyar társadalom polgárosodó viszonyai között — már képtelen volt a Magyar Királyság vidéki területein a rendet fenntartani. Először a HABSBERG birodalmi csendőrség — melynek a működési területe a teljes HABSBERG-birodalom vidéki részét lefedte — 1850 nyarán jelent meg Baranyában. A pandúrokat ez év őszén a helyi csendőr-parancsnokság alárendeltségébe helyezték. 1851-ben azonban a pandúrokat visszahelyezték a helyi közigazgatási hatóságok irányítása alá. A baranyai pandúrokat tehát osztoztak a birodalmi csendőrséggel Baranya vidéki területein. A kiegyezéssel azonban a HABSBERG birodalmi csendőrségnek a Magyar Királyság területén állomásozó csapatait felszámolták, így ismét a pandúrokat váltak a vidék rendfenntartóivá. E feladatukat azonban nem tudták eredményesen ellátni. Ezért végül is — a Magyar Királyi Csendőrség országos szervezete kiépítésének a részeként — 1884-től Baranya vármegyében is átvette a vidék rendvédelmi teendőinek az ellátását a Magyar Királyi Csendőrség.

FORRÓ János**A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.**

A szerző az első magyar polgári központosított közbiztonsági őrtestület a Magyar Királyi Csendőrség közrendvédelmi szolgálatának metodikáját vizsgálja alkotásában. A testületre jellemző fegyelem, a lelkiismeretes szolgálatellátás, a magas szakmai színvonalú vezetés volt a biztosítéka a kiváló eredményeknek. A személyi állomány 80-90%-a látott el ügynevezett utcai szolgálatot. A személyi állomány szolgálat szervezése valamint a szolgálat ellátás elvei és gyakorlata ma is példa értékűek.

HEGEDŰS Ernő**A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei.**

A szerző a magyar rendvédelem-történet méltánytalanul elhanyagolt szakterületének — a rendvédelmi testületek szolgálati gépjármű-történetének — a feltárásához járult hozzá a tanulmányával. A Magyar Királyi Csendőrség szolgálatellátásával kapcsolatosan gépjárműigény a két világháború közötti időszakban merült fel. Már a húszas évek végén megkezdődtek a szolgálati gépkocsik rendszerbe állításának az előkészületi teendői. A gépjármű rendszeresítések a harmincas évek elején kezdődtek. A folyamat a második világháború időszakában felerősödött — amikor a harci tapasztalatok alapján — páncélozott harcjárművek rendszeresítésére is sor került a karhatalmi céllal felállított csendőr zászlóaljknál. A Magyar Királyi Csendőrségnél — az ipartörvényben foglaltak ellenére, amely az állami szervezeteknél magyar termékek beszerzését tette lehetővé — kizárólag külföldi gyártmányú gépkocsikat rendszeresítettek, mivel a bimbózó magyar autógyártás kisüzemei a nagy világgazdasági válság nyomán tönkre mentek, vagy csak csökevényes formában maradtak fenn. A magyar csendőrségnél a Fiat Balilla tehergépkocsit, a Steyer 50 és a Steyer 55, valamint a Mercedes Benz 170 V személygépkocsikat, a Méray szőlő és oldalkocsis motorkerékpárokat, az Ansaldo „kisharcocsit” és a Csaba páncélgépkocsit rendszeresítették. Ez utóbbi volt az egyedüli magyar gyártmány a gépkocsi parkban.

KAISER Ferenc**Az őrs mindennapi élete.**

Az őrs mindennapi életén keresztül a szerző lényegében a testületet mutatja be. „Az őrs és a szolgálat” című rész egyik érdekes adatsora arra irányítja a figyelmet, hogy — az alapvetően gyalogos csendőrségi szolgálatellátás során — az átlagcsendőr hány kilométert gyalogolt. 40 éves szolgálati időt figyelembe véve ez a távolság összességében 114 400 kilométer volt. A légénységi állomány, a közgazdálkodás, a szabadidő, a nősülés és a család, valamint a légénység anyagi helyzete témájú fejezetek a testület működésének sarkalatos témaköreit taglalják. A mindennapi élet szabályait, szokásait, a légkört gazdag hivatkozási anyagra támaszkodva mutatja be a szerző. Az alkotásból egyértelműen kiviláglik, hogy a testület irigylésre méltó erkölcsi állapot viszonyai között működött és az eredményes szolgálatellátáshoz szükséges tárgyi feltételekkel rendelkezett, azonban puritán és racionális viszonyok uralkodtak a Magyar Királyi Csendőrségnél. A testület szellemiségét alapvetően a szaktudás, az erkölcsösség és a nemzeti érdekek tisztelete jellemezte, amely a takarékossággal, az erők és eszközök ésszerű és jogszerű felhasználásával párosult.

OLASZ Lajos**A légi csendőrség Magyarországon.**

Az I. világháború végére a repülés fejlődése és a légi közlekedés megindulása szükségessé tette a rendvédelem erre vonatkozó új tevékenységi körének megszervezését, a légtérhasználat, a légi személy- és áruszállítás szabályozását és ellenőrzését. A repülőtechnika fejlődése ugyanakkor lehetőséget kínált bizonyos rendvédelmi feladatok levegőből történő ellátására is. A háborút követő években számos európai országban megszervezték a légi csendőrséget. Magyarországon már 1918-ban megtörténtek az első lépések légi rendvédelmi egység felállítására. A trianoni békediktátum azonban Magyarország számára megtiltotta felfegyverzett repülőgépek tartását, ezért a légi rendőrség, illetve légi csendőrség megszervezése elmaradt. A két világháború között néhány esetben alkalmazásra kerültek polgári (csendőrségi) repülőgépek rendvédelmi szerepkörben, de csak ideiglenesen, eseti jelleggel. A katonai repülés tiltása miatt a tervezett légi csendőrséget nemcsak rendvédelmi, hanem légi határbiztosító feladatkör ellátására is számításba vették, és felállítását a rejtett körülmények között működő légierő is támogatta. A nemzetközi kötöttségek, és az anyagi feltételek szűkössége miatt a magyar légi csendőrség szervezetszerű felállítására hosszas előkészítés után, csak 1940-ben került sor. Mivel ekkorra már megindult a légierő nyílt fejlesztése, a légi csendőrség döntően belső rendvédelmi feladatok ellátására került alkalmazásra.

PARÁDI József

A csendőrség magyarországi története.

A szerző tanulmányában végigkíséri a szervezet magyarországi történetét. A francia indíttatású testület olasz-osztrák közvetítéssel érkezett a Kárpát-medencébe és a polgári állam berendezkedésének a részeként honosodott meg, kezdetben a neoabszolutizmus, majd a polgári demokrácia magyar államának rendvédelmi szervezeteként. A testületnek napjainkban is példa értékű multhatatlan érdemei vannak a polgári közbiztonság megeremtésében és fenntartásában Magyarországon. A csendőrséget a Magyar Királyság területén három ízben oszlatták fel. Mindhárom alkalommal deklaráltan politikai okok miatt. Az első két feloszlítás után azonban visszaállították a szervezetet a polgári állam reorganizálása során. A harmadik alkalommal azonban — mivel a cél a polgári magyar állam felszámolása volt — eltekintettek a magyar polgári állam egyik legerősebb támaszának az újjászervezésétől.

PARÁDI József

Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.

A polgári magyar állam rendvédelmének egyik határőrizeti szervezeteként működött a határszéli csendőrség. A magyar állam a kiegyezés nyomán felszámolta a katonai típusú határőrizetét. Helyette a rendvédelmi testületek láttak el olyan részhatárőrizeti feladatokat, amelyek összhangban álltak alapfeladataikkal. A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatokba történő bevonására — a magyar belügyminisztérium csendőr tisztekből álló küldöttségének — az osztrák örökös tartományokban és Bosznia-Hercegovinában megvalósított tanulmányútja nyomán került sor. A csendőr tiszti delegáció tapasztalatai alapján vonták be a Magyar Királyi Csendőrséget a Magyar Királyságnak az Osztrák-Magyar Monarchia határaival egybe eső határszakaszán a határőrizetbe. A határszéli csendőrség a dualizmus időszakában a csendőrségen belül fegyvernem jelleggel működött. A határszéli csendőrség feladatai módosultak ugyan, de működése során — 1891-től 1919-ig — mindvégig a magyar határőrizet meghatározó részét alkotta. A Magyar Királyi Csendőrség történetében ilyen jellegű szolgálati ág sem korábban sem pedig a későbbiek során nem működött. A testület működése során máig ható tapasztalatok keletkeztek. A határszéli csendőrség léte az Osztrák-Magyar Monarchia specialitásának tekinthető, hiszen a dualista monarchiától nyugatra a vámügyi szervezetek, keletre pedig a haderő látta el a határőrizeti feladatokat.

SUBA János

A Magyar Királyi Csendőrség és vasútbiztonság 1917–1918.

A szerző alkotásában a Magyar Államvasutak (MÁV) azon kétségbe esett kísérletét mutatja be, amellyel meg szeretnék volna akadályozni a szállított áruk eltulajdonítását, korabeli szóhasználatlall élve dézsmálását. A történelmi Magyarország területén megközelítőleg 23 000 km hosszúságú vasúti pálya volt, amelyen a személyforgalom mintegy háromnegyed részét, az áruforgalomnak pedig közel négyötödét bonyolították le. Békeidőben a vasúti lopások értéke az ország területén nem érte el az évi 2 000 000 koronát. A háború során azonban ez az érték meghaladta az évi 6 000 000 koronát. A lopások elszaporodásának az oka nyilvánvalóan az élelem, illetve áruhiány volt.

A MÁV nem volt felkészülve a tömeges lopásokra. A vasútállomások, a veszteglő szerelvények területe nem volt elkerítve. Az állomások területén mindenki szabadon közlekedhetett. A szerelvények nem voltak lezárva stb. A lopások megakadályozása érdekében ezen körülmények ellenkezőjét kellett volna létrehozniuk, amit azonban a hadigazdaság viszonyai között nem vagy csak részlegesen tudtak megvalósítani. Azonban, ha a MÁV a szállítmányok technikai védelmét biztosítani tudta volna, abban az esetben is tehetetlen maradt volna a fegyveres katonák, néhol egész csapatok dézsmálásaiával szemben.

Nehéz volt az érintett katonai szervezetekkel az egyeztetés is, hiszen a Magyar Királyi Honvédség és a népfelkelés, a Landwehr és a Landstrum, a közös hadsereg, továbbá az osztrák hadügy- és a magyar honvédelmi- illetve a közös hadügyminisztérium, valamint a német haderő képviselőinek az egyeztetését is igényelte a téma rendezése.

A szállított árú megnyugtató technikai védelme a hadigazdaság viszonyai között kivihetetlen volt. Maradt tehát a másik megoldás a fegyveres őrség alkalmazása. A haderőtől azonban a kellő létszámú fegyveres nem volt elvonható. Ezért csendőri és népfelkelői erők közös alkalmazását valósították meg. Az 50%-os arányban vegyes állományú őrségek létrehozása ugyanis még nem vonta magával a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának olyan mérvű mérséklését, amely az alapfeladatai megvalósításának veszélyeztetését eredményezték volna. A vasúti őrségeket pedig az 50%-os népfelkelői arány még nem hígította fel oly mértékben, hogy a szállítmányok védelmét, a vasútállomások rendjének fenntartását ne tudták volna megvalósítani.

A tökéletes megoldást nyilvánvalóan az áruszállítás technikai védelmének fejlesztése és a vasúti csendőrség felállítása jelenthette volna. Ezt azonban a háborús helyzet nem tette lehetővé.

A MÁV elrendelte a szállítmánykísérői szolgálat és az állomásokon a térfelügyelői munkakör létrehozását. Az illetéktelen személyeket kitiltották az állomások területéről. A vasutasoknak szolgálatellátásuk során jelvény viselését írták elő melyet nyilvántartottak, és csupán a munkavégzés idejére adtak át az ott dolgozóknak. Az állomásokra történő belépések lehetőségét lecsökkentették. Az áruszállító vagonok ajtaját a posta által kipróbált úgynevezett drótozási módszerrel zárták. A vasúti lopások megelőzésére új találmány is született kocsizár készülék formájában.

A MÁV — a hadigazdaság körülményei között — mindent megtett a vasúti lopások mérséklése érdekében. Ezen igyekezetét a belügyi és a honvédelmi tárca is segítette őrszemélyzet biztosításával, bár csupán mérsékelt létszámú erőt voltak képesek a MÁV rendelkezésére bocsátani, hiszen a frontoktól, illetve a közrend védelmétől jelentős létszámot nem vonhattak el. Összesen a Magyar Királyság területén — beleszámítva Horvátországot is — mintegy 2 000 főnyi csendőr látott el vasúti csendőrségi szolgálatot.

SZAKÁLY Sándor

Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.

Tábori csendőrség azokban az országokban működött, ahol csendőr szervezetek is voltak. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a tábori csendőrséget a XIX. század második felében állították fel. Ekkor megszervezték a tábori csendőrök képzését, utánpótlását és rögzítették a szolgálati teendőiket is. A tábori csendőri szolgálatra tervezett személyek a katonai, illetve csendőri képzésükön túlmenően tábori csendőri felkészítésben is részesültek. Felkészítésük végén pedig vizsgát kellett tenniük. Vizsgatárgyaik voltak: tereptan, térképolvasás, vázlatrajzolás, küldönc- futár- és jelentőszolgálat. A tábori csendőrség szolgálati szabályzata — amely az 1890-es években készült el — „*Szervi határozványok és szolgálati utasítás a cs. és kir. hadsereg tábori csendőrsége számára.*” címmel az E-16. jelzést kapta. A szakterület teendőire való felkészítés tananyagát pedig az „*Utasítás a tábori csendőrség részére kérdésekben és feleletekben.*” című könyv tartalmazta. Az E-16-os jelzésű szabályzat magyar fordítása pedig 1905-ben jelent meg „*Utasítás a csász. és kir. hadsereg tábori csendőre számára.*” címmel az E-18. jelzéssel. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a tábori csendőrséget mozgósítás esetén állították fel. A tábori csendőrség csendőr egyenruhában és csendőrségi fegyverrel látta el szolgálatát. A tábori csendőrök öltözkéneke kiegészítő részét a sárgafekete karszalag alkotta, melyet mindig a legfelső ruházaton kellett viselniük. A háború során azonban a csendőrök „kikoptak” a csendőrségi egyenruhából, így ők is a hadsereg csukaszürke uniformisát viselték. A csendőrségtől pedig bevonták a manlicher karabélyokat és azokat a harcoló alakulatoknak adták át, a testületet pedig az orosz haderőtől zsákmányolt karabélyokkal szerelték fel. Az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének tábori csendőrsége alulszervezett volt. A szabályzatok által előírt létszám csupán 2120 fő volt, pedig a békeidőben csupán 500 000 fő körüli haderő létszámát mozgósításkor mintegy 1 500 000-re tervezték. A 2120 főre tervezett tábori csendőrség személyi állományát az Osztrák Császárság csendőrsége, a Magyar Királyság csendőrségei azaz a Magyar Királyi Csendőrség és azon belül autonóm jelleggel működő — a horvát bán felügyelete alatt álló — Magyar Királyi Horvát-Szlóven Csendőrség és Bosznia-Hercegovina csendőrsége biztosította. A háterszág csendőri szervezeteit a tábori csendőrségbe küldött személyi állomány lényegesen gyengítette, mivel helyettük a rendvédelmi teendők ellátására felkészítetlen, a hadi szolgálat teljesítésére alkalmatlan póttartalékosokat kaptak. A gyakorlatban ugyan a tábori csendőrség létszáma mintegy 22 000 főre duzzadt, azonban a tervezett és a gyakorlatban kialakított létszám közötti különbség döntő hányadát nem az Osztrák-Magyar Monarchia csendőrségei biztosították, hanem a haderő személyi állománya köréből kiválasztott személyek szakirányú felkészítésével valószínűsítették meg a létszám feltöltését. Azonban a 22 000 fős tábori csendőrségi létszám is kevésnek bizonyult. Ugyanakkor pedig a háterszági csendőrségek is lényegesen mérsékeltbb hatásokkal voltak képesek működni mint a békeidőszakban.

SZAKÁLY Sándor

Ákik a Magyar Királyi Csendőrséget — 1938 és 1945 között — vezették.

A szerző évtizedek óta művelt kutatási témája a két világháború közötti magyar katonai elit. Alkotó munkájának eredményei tették lehetővé a magyar katonai elithez fűződő, pártállami indíttatású téveszmék megcáfolását (a tisztek arisztokraták, műveletlenek és dorbézolók voltak stb.). Tanulmányából egyértelműen kitűnik, hogy a vizsgált időszakban a Magyar Királyi Csendőrség felső vezetői kétség kívül a magyar katonatiszti kar részét alkották. Olyan kimagasló műveltséggel és

szakmai tudással, valamint példamutató jellemvonásokkal rendelkeztek, amelyet a harmadik évezred magyar rendvédelmi testületeinek a vezető rétege még nem ért utól.

VEDŐ Attila

**A Magyar Királyi Csendőrség
karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején.**

A szerző tanulmányában érdekes témával foglalkozik. Napjainkban általánosan elfogadottnak tekinthető szakmai körökben az a liberális indíttatású téveszme, mely szerint a haderő csapatait felhasználni a rend fenntartása érdekében bűnös cselekedet. Ezt azonban nem mindig gondolták így a Kárpát-medencében. Az alkotmányos monarchia rendszerében működő Magyar Királyságban a dualizmus időszakában a nemzeti liberálisok nem találtak kivétnevelőt abban, hogy a haderő csapatai szükség esetén részt vegyenek a közrend helyreállításában. A haderő csapatainak ilyen jellegű alkalmazásának természetesen voltak feltételei és szabályai, amelyek a visszaélések megakadályozását, a lehető leghumánusabb kivitelezést voltak hivatottak biztosítani. A szerző e szabályozások fejlődését mutatja be művében.

ZEIDLER Sándor

A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.

A csendőrség típusú rendvédelmi testületek egyik közös jellemzője, hogy a személyi állományuk katonának minősül, a testület belső függelmi viszonyai katonaiak. A személyi állomány tagjait a katonák általános jogosultságai illetik meg, illetve kötelezettségei terhelik. Ezt a körülményt a Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) szolgálati utasításaiban oly módon jutatták kifejezésre, hogy rögzítették azt a tényt mely szerint a csendőrség „katonailag szervezett őrtestület”. A polgári magyar állam időszakában ugyanis kétféle rendvédelmi őrtestületet különböztettek meg: a „polgári őrtestületet” és a „katonailag szervezett őrtestületet”. A polgári őrtestület személyi állománya nem minősült katonainak, rájuk a tisztviselői karral szemben támasztott elvárások vonatkoztak. A Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai, tehát — hasonlóan más nemzeti csendőrségekhez — katonai rendfokozatot viseltek. A szerző kronológiai sorrendben mutatja be a csendőrségnél alkalmazott katonai rangokat. Annak ellenére ugyanis, hogy a Magyar Királyi Csendőrségnél a katonai rangrendszer rendszeresítették, abban kisebb — testületi jellegű — módosításokat több ízben is megvalósítottak. Alapvetően azonban a haderő szárazföldi haderőnemének a rangrendszere érvényesült a magyar királyi csendőrségnél. A haderőtől eltért azonban a paroli alapszíne — amely acélzöld alapon buzérvörös volt — illetve a testületen belül is alkalmaztak különböző színű szegélyezéseket és csikozásokat, ezáltal jelölve a beosztáscsoportok jellegét, mint például az 1913-ban rendszeresített főpatkolómesteri beosztásokat betöltőket, ahol sötétlila szegélyt alkalmaztak a dolmányon és a köpenyen, vagy az 1903-ban rendszeresített járás-parancsnoki beosztásokat betöltőknél, ahol — a paroli alapszínezése ugyan nem változott — a sárga paszományt meggyvörös csíkkal választották ketté, továbbá a gazdász tisztek esetében, akik palakék felsőszint kaptak 1919-ben. Sajátságos epizódot jelentett a magyar csendőrség rangrendszer-történetében a KÁROLYI-kormány időszakában, amikor a vizsgázott altiszteket tisztviselővé minősítették át, azonban ők is viseltek rendfokozatot, de már nem csillaggal, mint a katonák, hanem rózsácskával, mint a polgári fegyveres őrtestületek, illetve a haderő tisztviselői kar személyi állománya. Ennek a sajátos megoldásnak egyetlen előzménye volt a Magyar Királyi Csendőrség történetében, amikor 1913-ban a testület főállatorvosa számára csillag helyett 3 arany rózsácskát rendszeresítettek. A katonai rangrendszer csendőrségi alkalmazásának ehhez hasonló specialitásait ismerteti a cikk.

ZÉTÉNYI Zsolt

**A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután.
(Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”)**

A szerző a Magyar Királyi Csendőrség eredetének és működésének rövid ismertetése nyomán mutatja be a testület tagjait sújtó 1945 után keletkezett jogszabályokat. A szerző nem titkolja azon véleményét, hogy ezek a jogszabályok antihumánusak és diszkriminatívak. Az alkotó azon álláspontjának ad hangot, hogy kizárólag politikai célok érdekében, a szovjet megszállók akaratából számolták fel a testületet, később ürügyül használva a magyar zsidóság deportálásában való részvételét. Az alkotó annak a meggyőződésének is hangot ad, mely szerint a meghurcolt csendőrök rehabilitációjának feltételeit nélkülözi a jelenleg hatályos magyar jog. Ezen feltételek létrehozását szükségesnek tartja és egyben jelzi azt is, hogy milyen szabályozással lehetne a rehabilitációt megvalósítani.

A borítóhoz
PARÁDI József

Elpusztított emlékhelyek

A Magyar Királyi Csendőrségre vonatkozóan viszonylag kevés emléktáblát, szobrot lepleztek le a Kárpát-medencében. E kevés emlékhely között — a témája és a központi elhelyezkedése következtében — kiemelt fontosságú volt a Budai Várban, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épületében elhelyezett emléktábla, és az 1901-ben létesített budai csendőr laktanyában, a Böszörményi úton ma is álló épületegyüttes udvarán felállított szobor.

A csendőr vértanúk emléksobrát (az első borító ábrája) — sikeres pályázat nyomán — PÁSZTOR János szobrászművész készítette. Az alkotást 1928. V. 10-én, ünnepélyes körülmények között avatták fel. A szobrot minden évben a testület napján megkoszorúzták. A szobor egy alélt női alakot ábrázolt, akit egy csendőr tartott a karjában. Az alélt női alakkal a szobrász Magyarországot kívánta szimbolizálni. Amint egy 1,5 méter magas ércszobor csaknem 1 méteres kő talpzatába a mártírhalált halt csendőrök neveit vészték.

A csendőr hősök emléktábláját (a hátsó borító ábrája) a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épületében leplezték le — ugyancsak ünnepélyes körülmények között, az államfő részvételével — 1934. II. 14-én. Az emléktábla 2 méter hosszú és 160 centiméter magas fehér carrarai márványból készült dombormű volt, melyet BERÁN Lajos szobrászművész készített. A dombormű tölgyfa alatt fekvő halott csendőrt ábrázolt, kezében törött puskával, mellette térdelt imádkozó bajtársa. A dombormű alján „A HÁBORÚ ÉS BÉKE HALOTTAINAK. A M. KIR. CSENDŐRSÉG” felirat volt olvasható. A domborművet minden évben a testület napján megkoszorúzták.

Mindkét alkotás — csodával határos módon — túlélte Budapest ostromát. A harcok után azonban — máig ismeretlen körülmények között — mindkét műalkotás eltűnt. Mindkét épület-együttes, ahol a műalkotások álltak, napjainkban is fenn áll, sőt a szobor és a dombormű helye is rendelkezésre áll. Mégsem pótolták azokat a rendszerváltás után. Vajon hogyan sülyedhetett a magyar állam oly mélyre, hogy a rendszerváltás után 1/4 évszázad elmúltával sem állította helyre az egyik legkiválóbb nemzeti örököseinek, a Magyar Királyi Csendőrségnek a legfontosabb emlékhelyeit?!

RECENSIONEN

Ramona ARTNER

**Der Weg einer Ordnungsschutzkörperschaft von Paris
– über Italien und Österreich – nach Budapest.**

In ihrer Studie stellt die Autorin die Geschichte des größten Ordnungsschutzkörperschaftstyps, der Gendarmerie dar. Sie führt den französischen Ursprung der Organisation bis ins 13. Jahrhundert zurück, und folgt dann ihrer Verbreitung in Europa. Schließlich erörtert sie die Einführung in Ungarn unter den Umständen des Neoabsolutismus und des Dualismus. Beim Lesen der Studie wird offensichtlich, dass die Gendarmerie als Ordnungsschutzkörperschaftstyp einen langen und erfolgreichen Weg zurückgelegt hat, bis – im Zuge des Entschlusses von Kálmán TISZA – die Ungarische Königliche Gendarmerie ins Leben gerufen wurde, zwecks Sicherung der Öffentlichen Ordnung in den zur ungarischen Heiligen Krone gehörenden provinziellen Landteilen. Aus der Studie geht eindeutig hervor, dass – das heute als unterirdischer Bach hervorsickernde – Modell der Kommunenpolizei bereits im letzten Viertel des 19. Jahrhunderts in Ungarn scheiterte. Dieses Scheitern war der wichtigste Grund, warum es zur Gründung der Ungarischen Königlichen Gendarmerie kam.

Ramona ARTNER — József PARÁDI — ZEIDLER Sándor

Die Luft- Wasser- und Bahndienstzweige der Ungarischen Königlichen Gendarmerie. Die Autoren beschäftigen sich mit der bedeutendsten Körperschaft des Ordnungsschutzes des bürgerlichen ungarischen Staates, mit der Ungarischen Königlichen Gendarmerie, eine Organisation, deren Beurteilung bis heute noch von schweren Vorurteilen belastet ist. Die Studie ist auf einer objektiven Betrachtungsweise der Geschichte begründet. Die Autoren waren bestrebt, den Prozess der Spezialisierung der Fachdienste zu erschließen, der im engen Zusammenhang mit den Veränderungen in Technik und Gesellschaft stand. Die Ungarische Königliche Gendarmerie als „militärisch organisierte schutzpolizeiliche Körperschaft“ versuchte eine der ungarischen Situation und den damaligen Gegebenheiten entsprechende Antwort auf die Herausforderungen zu geben, mit denen die ungarische Gesellschaft der Jahrtausendwende mehr oder weniger konfrontiert war.

Csaba CSAPÓ

Die Gendarmerie und die Städte (1881-1914).

Das Gesetz von 1881 §III./2 teilte Ungarn in sechs Gendarmerie-Bezirke ein. Auf dem Gebiet der rechtsbehördlichen Städte, die zum Zuständigkeitsbereich gehörten, leistete die Gendarmerie keinen ständigen Dienst, die fallweise ertappten Kriminellen mussten der örtlichen Polizei übergeben werden. Die Polizei war jedoch berechtigt, in gewissen Fällen die Hilfe der Gendarmerie in Anspruch zu nehmen. Das Gesetz räumte den Städten die Möglichkeit ein, die Gendarmerie zu veranlassen, ihren schutzpolizeilichen Dienst auch auf die Stadt auszudehnen. Die Stadt musste dabei für die Kosten aufkommen. Die Städte Baja, Nagyvárad und Újvidék begannen sofort Verhandlungen mit den zuständigen Bezirkskommandanturen zu führen, die jedoch kein Ergebnis brachten. Die städtischen Polizeien mussten auch dort aufrechterhalten werden, wo die Gendarmerie den Dienst übernommen hatte, denn bei leichteren Fällen waren diese weiterhin verantwortlich. Die Gendarmen wurden nicht den Polizeihauptmannschaften unterstellt. Die Verträge wurden für die Dauer von 10 Jahren abgeschlossen. Mit diesem System konnte in zahlreichen Städten die öffentliche Ordnung und Sicherheit gewährleistet werden.

Mihály ERNYES

Statt Panduren Gendarmerie im Baranya 1881-1884.

Die Institution der Panduren wurde im Karpatenbecken in mehreren Stufen durch die Gendarmerie abgelöst. Im ganzen Land, so auch im Komitat Baranya entstand die Situation, dass die Institution der Panduren - unter den bürgerlichen Verhältnissen der ungarischen Gesellschaft – nicht mehr in der Lage war, in den Provinzen des Ungarischen Königreichs die Ordnung aufrecht zu erhalten. Die HABSBURGER Reichsgendarmerie – deren Tätigkeitsbereich sich auf das ganze Gebiet des HABSBURGER Reiches erstreckte – erschien erstmalig im Sommer 1850 in Baranya. Die Panduren wurden im selben Jahr im Herbst der örtlichen Gendarmerie-Kommandantur untergeordnet. 1851 jedoch wurden die Panduren wiederum der Leitung der örtlichen Verwaltungsbehörden unterstellt. Die Baranyaer Panduren teilten sich also mit der Reichsgendarmerie die Gebiete von Baranya. Mit dem Ausgleich wurden jedoch die auf dem Gebiet des Ungarischen Königreichs stationierten Truppen der HABSBURGER Reichsgendarmerie aufgelöst, so waren es in diesem Gebiet wieder die Panduren diejenigen, die die Ordnung aufrecht erhielten. Ihre Tätigkeit war jedoch nicht erfolgreich. Deshalb übernahm die Ungarische Königliche Gendarmerie – als Teil des Aufbaus der landesweiten Organisation der Ungarischen Königlichen Gendarmerie - schließlich ab 1884 auch im Komitat Baranya die Erfüllung der Ordnungsschutzaufgaben in der Provinz.

János FORRÓ**Die zentralisierte Wachkorperschaft für Öffentliche Sicherheit des Ordnungsschutzdienstes im ungarischen bürgerlichen Staat.**

Der Autor prüft in seinem Werk die Methodik der ersten zentralisierten Wachkorperschaft für Öffentliche Sicherheit der Ungarischen Königlichen Gendarmerie. Die außerordentlich guten Ergebnisse haben die charakteristische Disziplin, das gewissenhafte Versehen des Dienstes und das hohe fachliche Niveau der Führung gesichert. 80-90% des Personenstandes haben sogenannten Straßendienst geleistet. Die Dienstorganisation des Personenstandes sowie Prinzipien und Praxis der Dienstauführung sind bis heute beispielhaft.

Ernő HEGEDŰS**Die Panzer- und Fahrzeuge der Ungarischen Königlichen Gendarmerie.**

Der Autor trägt mit seiner Studie zum Erschließen eines vernachlässigten Gebiets der ungarischen Ordnungsschutzgeschichte – Geschichte der Dienstfahrzeuge bei den Ordnungsschutzkorperschaften – bei. Der Bedarf an Fahrzeugen im Interesse der Dienstleistung bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie kam erstmalig in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen auf. Bereits Ende der 20er Jahre bereitete man den Einsatz von Dienstfahrzeugen vor. Anfang der 30er Jahre begann die systematische Nutzung der Fahrzeuge. Dieser Prozess verstärkte sich im Zweiten Weltkrieg – als aufgrund der Kampferfahrungen – auch gepanzerte Fahrzeuge bei den Gendarmerie-Bataillonen zwecks Bruchialgewalt systematisch genutzt wurden. Bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie wurden – trotz der Inhalte des Industriegesetzes, welches bei staatlichen Organisationen die Anschaffung von ungarischen Produkten obligatorisch machte – ausschließlich ausländische Fabrikate benutzt, da die Kleinunternehmen der eben erblühenden ungarischen Automobilherstellung infolge der Weltwirtschaftskrise Bankrott gegangen waren, oder nur in Ansätzen bestanden. Bei der ungarischen Gendarmerie wurden systematisch der Lastkraftwagen Fiat Balilla, die Personenkraftwagen Steyr 50 und Steyr 55, sowie der Mercedes Benz 170 V, Meray Solo- und Seitenwagen Motorräder, sowie Ansaldo „kleines gepanzertes Fahrzeug“ und Csaba Panzerwagen benutzt. Letztes war allein ein ungarisches Fabrikat.

Ferenc KAISER**Der Alltag des Wachpostens.**

Anhand des Alltags eines Wachpostens stellt der Autor sozusagen die Organisation vor. In dem Teil „Der Wachposten und der Dienst“ lenken interessante Daten die Aufmerksamkeit darauf, wie viele Kilometer ein Durchschnittsgendarm zurücklegt, der seinen Dienst grundsätzlich zu Fuß versieht. Eine Dienstzeit von 40 Jahren berücksichtigend betrug die Entfernung insgesamt 114 400 Kilometer. Die Kapitel Personalstand, Verwaltung, Freizeit, Eheschließung und Familie skizzieren zentrale Themenkreise im Leben der Organisation. Sich stützend auf reiche Bezüge stellt der Autor die Regeln des Alltags, die Gewohnheiten, die Atmosphäre vor. Aus dem Werk geht klar hervor, dass die Korperschaft unter beneidenswerten moralischen Zuständen funktionierte und dass die Organisation über die für einen erfolgreichen Dienst notwendigen Mittel verfügte, allerdings herrschten bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie puritanische und rationelle Verhältnisse. Der Geist der Organisation war grundsätzlich von Fachwissen, Reinheit und dem Respekt vor den nationalen Interessen geprägt, verbunden mit Sparsamkeit, sowie der vernünftigen und rechtmäßigen Anwendung der Kräfte und Mittel.

Lajos OLASZ**Die Luftgendarmerie in Ungarn.**

Zum Ende des Ersten Weltkrieges machten die Entwicklung der Luftfahrt und der Beginn des Flugverkehrs die Organisation des sich darauf beziehenden neuen Tätigkeitsbereichs des Ordnungsschutzes, die Luftraumbenutzung, die Regelung und die Kontrolle des Luft-Personen- und Warentransports notwendig. Gleichzeitig bot die Entwicklung der Flugtechnik die Möglichkeit, gewisse Ordnungsschutzaufgaben auch aus der Luft zu tätigen. In den Nachkriegsjahren wurde in zahlreichen europäischen Ländern die Luftgendarmerie organisiert. In Ungarn nahm man bereits 1918 den ersten Schritt zur Aufstellung einer Luft-Ordnungsschutzeinheit vor. Der Friedensvertrag von Trianon verbot jedoch für Ungarn die Unterhaltung von bewaffneten Flugzeugen, deshalb blieb die Organisation der Luftpolizei bzw. Luftgendarmerie aus. Zwischen den beiden Weltkriegen wurden in einigen Fällen zivile (Gendarmerie) Flugzeuge zu Ordnungsschutzaufgaben verwendet, jedoch nur vorübergehend, in Ausnahmen. Wegen des Verbots der militärischen Luft-

fahrt berücksichtigte man bei der geplanten Luftgendarmerie nicht nur Ordnungsschutzaufgaben, sondern auch den Aufgabenbereich der Grenzsicherung aus der Luft. Der Aufbau der Luftgendarmerie wurde auch von der geheim funktionierenden Luftwaffe unterstützt. Wegen der internationalen Auflagen und der knappen finanziellen Bedingungen kam die ungarische Luftgendarmerie nach einer langen Vorbereitungsphase, erst 1940 zu Stande. Da zu diesem Zeitpunkt die offene Entwicklung der Luftwaffe bereits begonnen hatte, wurde die Luftgendarmerie entschieden zum Versehen von Ordnungsschutzaufgaben innerhalb des Landes eingesetzt.

József PARÁDI

Die Geschichte der Gendarmerie in Ungarn.

Der Autor begleitet in seiner Studie die Geschichte dieser Körperschaft in Ungarn. Die aus Frankreich stammende Körperschaft ist über Italien und Österreich zu uns gekommen und als Teil des bürgerlichen Staates ansässig geworden, zuerst als Ordnungsschutzorganisation des Neoabsolutismus, später als Ordnungsschutzorganisation des bürgerlichen Staates. Diese Körperschaft hat, bis heute musterhafte, unerlässliche Verdienste bei der Gründung und Aufrechterhaltung der bürgerlichen öffentlichen Sicherheit in Ungarn. Die Gendarmerie wurde im Hoheitsgebiet des Ungarischen Königreichs dreimal liquidiert, in allen dieser Fälle aus politischen Gründen. In den ersten beiden Fällen hat man aber nach der Reorganisation des bürgerlichen Staates diese Organisation erneut aufgestellt. Im dritten Fall – da das Ziel die Liquidierung des bürgerlichen ungarischen Staates war – nahm man Abstand von der Neugründung der zu den stärksten Stützen des ungarischen bürgerlichen Staates gehörenden Körperschaft.

József PARÁDI

Gendarmerie an der Grenze

im Ungarischen Königreich der Österreichisch-Ungarischen Monarchie.

Als eine Grenzschutzorganisation des ungarischen Ordnungsschutzes funktionierte die Gendarmerie im Grenzbereich. Im Zuge des Ausgleichs löste der ungarische Staat die militärische Grenzschutzorganisation auf. Stattdessen versahen Ordnungsschutzorgane solche Teilaufgaben der Grenzschutzorganisation. Die mit dem grundlegenden Profil übereinstimmten. Die Einbeziehung der Ungarischen Königlichen Gendarmerie bei Grenzschutzaufgaben erfolgte aufgrund der absolvierten Studienreise – der Delegation der Gendarmerieoffiziere des ungarischen Innenministeriums – in den Kronländern und in Bosnien und Herzegowina. Aufgrund der Erfahrungen der Gendarmerieoffiziersdelegation wurde die Ungarische Königliche Gendarmerie in die Grenzschutzorganisation der gemeinsamen Grenzabschnitte des Ungarischen Königreichs und der Österreichisch-Ungarischen Monarchie einbezogen. Die Grenzschutzgendarmerie funktionierte im Dualismus innerhalb der Gendarmerie als Waffenweig, ihre Aufgaben veränderten sich zwar, aber während ihres Bestehens 1891–1919 war sie bis zum Schluss ein maßgebender Teil der ungarischen Grenzschutzorganisation. In der Geschichte der Ungarischen Königlichen Gendarmerie gab es weder vorher noch nachher einen solchen Dienstweig. Es gab Erfahrungen, die noch bis heute ihre Auswirkungen haben. Die Existenz der Grenzschutzgendarmerie kann als eine Spezialität der Österreichisch-Ungarischen Monarchie betrachtet werden, denn westlich der dualistischen Monarchie versahen Zollorgane und östlich wurden die Grenzschutzaufgaben von den Streitkräften versehen.

János SUBA

Die Ungarische Königliche Gendarmerie und die Eisenbahnsicherheit 1917–1918.

Der Autor stellt den verzweifelten Versuch der Ungarischen Staatsbahn (MÁV) vor, mit dem man versuchte den Diebstahl, die Plünderung der transportierten Waren zu verhindern. Im historischen Ungarn gab es ein Eisenbahnnetz von nahezu 23 000 km. Hier wurden etwa drei Drittel des Personenverkehrs und vier Fünftel des Warenverkehrs abgewickelt. In Friedenszeiten machte der durch Diebstahl entstandene Schaden jährlich etwa 2 000 000 Kronen aus, während des Krieges lag er aber jährlich bei 6 000 000 Kronen. Der Grund für die Zunahme der Diebstähle war offensichtlich der Mangel an Lebensmitteln bzw. Waren.

Die MÁV war nicht auf die massenhaft auftretenden Diebstähle vorbereitet. Die Abstellgleise waren nicht umzäunt, Auf dem Gebiet der Stationen konnte sich jeder frei bewegen. Die Züge waren nicht abgeschlossen usw. Man hätte diese Umstände völlig verändern müssen, was jedoch unter den Umständen der Kriegsverwaltung nicht oder nur zum Teil verwirklicht werden konnte. Aber wenn die MÁV den technischen Schutz der Transporte hätte sichern können, dann wäre sie allerdings den Ausplünderungen der bewaffneten Soldaten oder sogar ganzen Truppen gegenüber machtlos gewesen.

Es war auch schwierig mit den betroffenen militärischen Organisationen Absprachen zu treffen, denn die Regelung dieses Themas erforderte die Vereinbarungen des Ungarischen Königlichen Heeres und des Volksaufstands, der Landwehr und des Landsturms, des gemeinsamen Heeres, des österreichischen Kriegs-, des ungarischen Verteidigungs- bzw. des gemeinsamen Innenministeriums sowie der Vertretungen der deutschen Streitkräfte. Der zufriedenstellende technische Schutz der transportierten Waren war unter den Bedingungen der Kriegsverwaltung nicht ausführbar. Also blieb eine andere Lösung, die Anwendung von bewaffneten Wachen. Von den Streitkräften konnten aber die nötigen Waffen nicht abgezogen werden. Also wurde diese Aufgabe mit Hilfe von Gendarmen und des Volksaufstands gelöst. Im Verhältnis 50 zu 50 wurden diese Wachen aufgestellt, was noch keine Beeinträchtigung der notwendigen Aufgabenerfüllung der Gendarmerie bedeutete, und was die Reihen des Personals zu stark aufgelockert hätte, um die Sicherheit der Transporte, die Einhaltung der Ordnung auf den Stationen gewährleisten zu können. Die perfekte Lösung wäre offenbar die Entwicklung des technischen Schutzes der Bahntransporte und die Gründung der Eisenbahngendarmerie gewesen. Die Kriegssituation machte dies jedoch nicht möglich.

Die MÁV ordnete die Position des Transportbegleitdienstes und auf den Bahnstationen die der Platzaufsicht an. Unbefugte Personen wurden von den Bahnstationen verwiesen. Die Eisenbahngestellten waren verpflichtet Abzeichen zu tragen, die nur für die Dienstzeit an die Eisenbahner ausgegeben wurden. Die Möglichkeiten des Betretens der Stationen wurden beschränkt. Die Transportwagons wurden mit einer bei der Post bewährten Verdrahtungsmethode verschlossen. Zur Vorbeugung der Eisenbahndiebstähle wurde auch die neue Erfindung des Wagenschlossapparats eingesetzt.

Die MÁV tat – unter kriegswirtschaftlichen Verhältnissen – alles im Interesse der Minderung der Eisenbahndiebstähle. Dieses Bestreben wurde auch vom Innen- und Verteidigungsministerium unterstützt, in Form vom Bereitstellen von Wachpersonal, allerdings in bescheidener Zahl, denn von den Fronten und vom Ordnungsschutz konnte keine Großzahl an Personal abgezogen werden. Insgesamt versahen auf dem Gebiet des Ungarischen Königreichs – Kroatien inbegriffen – etwa 2 000 Gendarmen Eisenbahnwachdienst.

Sándor SZAKÁLY

Die Feldgendarmerie des Heeres der Österreichisch-Ungarischen Monarchie.

Die Feldgendarmerie funktionierte in den Ländern, wo es auch Gendarmerie-Organisationen gab. In der Österreichisch-Ungarischen Monarchie wurde die Feldgendarmerie in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts ins Leben gerufen. In dieser Zeit wurden auch die Ausbildung der Gendarmerie, der Nachschub organisiert und die Dienstaufgaben festgelegt. Die für den Feldgendarmerie-Dienst vorgesehenen Personen erhielten über die Gendarmerie-Ausbildung hinaus auch eine Vorbereitung für den Dienst bei der Feldgendarmerie. Am Ende der Ausbildung musste eine Prüfung abgelegt werden. Prüfungsfächer waren: Geländekenntnisse, Kartenlesen, Zeichnen von Skizzen, Kurier- und Meldedienst. Das Dienstreglement der Feldgendarmerie – das im Jahr 1890 fertiggestellt wurde - erhielt mit dem Titel *„Regeln und Dienstweisung für die Feldgendarmerie des kaiserlichen und königlichen Heeres“* die Bezeichnung E-16. Den Lehrstoff, der auf die Aufgaben auf diesem Gebiet vorbereitete, enthielt das Buch *„Anweisungen für die Feldgendarmerie in Fragen und Antworten“*. Die ungarische Übersetzung des Reglements E-16 erschien im Jahr 1895 mit dem Titel *„Dienstweisung für den kaiserlichen und königlichen Feldgendarmen“* mit der Bezeichnung E-18. In der Österreichisch-Ungarischen Monarchie wurde die Feldgendarmerie im Falle der Mobilmachung aufgestellt. Die Feldgendarmerie versah ihren Dienst in der Uniform des Gendarmen und mit der Waffenausrüstung der Gendarmerie. Als Ergänzung trug der Feldgendarm ein gelb-schwarzes Armband, das immer außen getragen werden musste. Wegen der Abnutzung der Uniform während des Krieges ging man auch bei den Feldgendarmen allmählich zur hechtgrauen Uniform des Heeres über. Von der Gendarmerie wurden die Manlicher Karabiner eingezo-gen und im Kampf stehenden Truppen ausgeteilt. Die Körperschaft wurde jedoch mit erbeuteten schlechten russischen Karabinern ausgerüstet. Die Personenzahl der Organisation war zu gering. Die in der Dienstvorschrift festgelegte Zahl belief sich auf nur 2120 Personen, obwohl die Personenzahl der Heereskraft in Friedenszeiten mit 500 000 und im Falle der Mobilmachung mit 1500 000 geplant war. Den mit 2101 Personen geplanten Personalstand der Feldgendarmerie sicherten die Österreichisch-Kaiserliche Gendarmerie, die Ungarischen Königlichen Gendarmerien, d. h. die Ungarische Königliche Gendarmerie sowie die in ihrem Rahmen – dem kroatischen Ban unterstehenden - autonom funktionierenden Ungarische Königliche Kroatisch-Slowenischen Gendarmerie und Gendarmerie von Bosnien-Herzegowina. Im Hinterland waren die Organisationen der Gen-

darmerie bedeutend geschwächt, da statt der in die Reihen der Feldgendarmerie delegierten Personen zum Versehen der Ordnungsschutzaufgaben schlecht ausgebildete, für den Militärdienst untaugliche Ersatzreservisten aufgenommen wurden. In der Praxis war zwar die Personenzahl der Feldgendarmerie auf 22 000 erhöht worden, allerdings wurde der entscheidende Anteil der Differenz zwischen der geplanten und der in der Praxis vorhandenen Zahl nicht von den Gendarmerien der Österreichisch-Ungarischen Monarchie gesichert, sondern zum Auffüllen der Anzahl wurden Personen aus dem Personalstand des Heeres, mit fachlicher Ausbildung zur Verfügung gestellt. Die Feldgendarmerie mit 22 000 Mann erwies sich jedoch als zu wenig. Gleichzeitig konnten die Gendarmerien im Hinterland auch nur mit bedeutend weniger Wirksamkeit tätig sein als zu Friedenszeiten.

Sándor SZAKÁLY

Die, die zwischen 1938 und 1945 die Ungarische Königliche Gendarmerie führten.

Das Forschungsgebiet des Autors ist seit Jahrzehnten die ungarische Militärelite in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen. Seine Forschungen ermöglichten eine ohne parteistaatliche Vorurteile (dass die Offiziere Adlige, ungebildete Soldaten gewesen wären) begründete Betrachtung der ungarischen Militärelite. Seine Studien stellen eindeutig klar, dass die obere Führung der Ungarischen Königlichen Gendarmerie im untersuchten Zeitraum zweifelsohne Teil des ungarischen Militär-Offizierskorps war. Sie verfügten über einen herausragenden Bildungsstand, über fachliches Wissen, über beispielhafte Eigenschaften, wie kaum von der Führungsebene der ungarischen Ordnungsschutzorganisationen im dritten Jahrtausend erreicht wurde.

Attila VEDÓ

Das Reglement der Brachialtätigkeit der Ungarischen Königlichen Gendarmerie in der Zeit des Dualismus.

Der Autor beschäftigt sich mit einem interessanten Thema. Heutzutage wird in Fachkreisen allgemein der dem liberalen Gedankengut entstammende Irrtum akzeptiert, dass es ein Verbrechen sei, Streitkräfte im Interesse der Aufrechterhaltung der Ordnung einzusetzen. Dieser Auffassung war man im Karpatenbecken jedoch nicht immer. Im Ungarischen Königreich, das im System der verfassungsrechtlichen Monarchie zur Zeit des Dualismus funktionierte, bemängelten die nationalen Liberalen nicht, dass die Truppen der Streitkräfte im Notfall an der Wiederherstellung der öffentlichen Ordnung teilnehmen. Für eine solche Verwendung der Truppen der Streitkräfte gab es selbstverständlich Bedingungen und Regeln, die die Verhinderung von Missbräuchen, die möglichst humanste Ausführung sichern sollten. Der Autor stellt in seinem Werk die Entwicklung dieser Regelungen vor.

Sándor ZEIDLER

Das Rangsystem und die Abzeichen der Königlichen Ungarischen Monarchie.

Ein gemeinsames Charakteristikum der Ordnungsschutzorganisationen vom Typ der Gendarmerien ist, dass der Personalstand als militärisch gilt, auch in interner arbeitsrechtlicher Hinsicht militärisch. Der Personalstand hatte die allgemeinen militärischen Rechte und Pflichten. Dieser Umstand wurde in der Dienstanleitung der Ungarischen Königlichen Gendarmerie (1881-1945) so zu Ausdruck gebracht, dass man die Tatsache festlegte, dass die Gendarmerie eine „militärisch organisierte Organisation“ ist. In der Zeit des bürgerlichen ungarischen Staates wurde nämlich zwischen zwei Ordnungsschutzorganisationen unterschieden, dem „bürgerlichen Wachkorps“ und dem „militärisch organisierten Wachkorps“. Der Personalstand der bürgerlichen Organisation galt nicht als militärisch, für ihn trafen die Anforderungen zu, die an die Beamten gestellt wurden. Die Mitglieder des Personalstands der Ungarischen Königlichen Gendarmerie, also - ähnlich wie die nationale Gendarmerie - hatten militärische Ränge. Der Autor stellt in chronologischer Reihenfolge die bei der Gendarmerie üblichen militärischen Ränge vor. Trotz allem, dass während der Herausbildung des Systems der militärischen Ränge mehrmals kleinere Veränderungen im Aufbau der Körperschaft vorgenommen wurden. Grundsätzlich verwirklichte sich bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie das Rangsystem der Landstreitkräfte des Heeres. Abweichend von den Landstreitkräften war jedoch die Grundfarbe der Epauletten – die Alizarinrot auf stahlgrünem Hintergrund waren – bzw. innerhalb der Organisation wurden verschiedenfarbige Ränder und Streifen verwendet, dadurch die Zuordnung zu den verschiedenen Gruppen bezeichnend. So z. B. benutzte man für die Epauletten der Inhaber der Funktion des Hufbeschlag-Obermeisters, die 1913 eingeführt wurde, dunkellila Ränder, oder für die Epauletten der 1903 eingeführten Funktion des Bezirkskommandanten – wo sich die Grundfarbe der Epauletten zwar nicht änderte – wurde die gel-

be Borte mit kirschroten Streifen in zwei Teile geteilt, und im Falle der Wirtschaftsoffiziere, Epaulletten, die 1919 eine schieferblaue Oberseite bekamen. Eine eigenartige Episode bedeutete in der Geschichte des Rangsystems der ungarischen Gendarmerie in der Zeit der KÁROLYI-Regierung, als die geprüften Unteroffiziere Beamte wurden, sie hatten ebenfalls Ränge, jedoch nicht mehr mit Sternen gekennzeichnet, wie bei den Soldaten, sondern Röschen, wie es beim Personalstand der bürgerlichen bewaffneten Wachkorps, bzw. für die Beamten der Streitkräfte üblich war. Diese spezielle Lösung hatte eine einzige Vorgeschichte in der Geschichte der Ungarischen Königlichen Gendarmerie, als man 1913 für den Oberveterinär der Körperschaft statt Sterne drei goldene Röschen einführte. Der Artikel stellt ähnliche Besonderheiten der Anwendung des militärischen Rangsystems der Gendarmerie wie diese vor.

Zsolt ZÉTÉNYI

**Der Rechtsstand der Ungarischen Königlichen Gendarmerie
und der Gendarmen 1945 und danach**

(Das Motto einer vergessenen Organisation: „Verbunden, mit Ehre, tapfer!“)

Nach kurzer Vorstellung des Ursprungs und der Tätigkeit der Ungarischen Königlichen Gendarmerie stellt der Autor die nach 1945 entstandenen Rechtsregelungen vor. Der Autor verschweigt nicht die Beurteilung des Ergebnisses, dass diese Rechtsregelungen antihuman und diskriminativ sind. Er betont den Standpunkt, dass die Körperschaft im Interesse der Verwirklichung der politischen Ziele, gewollt von der sowjetischen Besatzungsmacht aufgelöst wurde, dabei als Begründung die Mitwirkung der Körperschaft bei der Deportation der jüdischen Bevölkerung ausnutzend. Er ist auch der Überzeugung, dass das derzeit geltende Recht nicht die Bedingungen für die Rehabilitation der Gendarmen enthält. Er hält die Schaffung diese Bedingungen für notwendig und stellt auch dar, mit welchen Regelungen die Rehabilitation der Gendarmen gefördert werden könnte.

ABSTRACTS

Ramona ARTNER

**The path of a law-enforcement organization from Paris
— through Italy and Austria — to Budapest.**

The author covers the history of Europe's oldest and most wide-spread form of law-enforcement organization, the gendarmerie. She discusses its origin in France in the 13th century, its spread throughout Europe, and finally the reasons of its introduction to Hungary during the neoabsolute political era and the dual monarchy. The presentation discusses the long and successful history of the gendarmerie before its arrival to Hungary as the Hungarian Royal Gendarmerie in 1881 — at the recommendation of prime minister Kalman Tisza — to establish the much needed order and public safety in rural Hungary. The work unambiguously shows the failure of the localized form of law-enforcement in Hungary in the second half of the 19th century, which form is currently resurfacing as a police force under the authority of local governments. That failure was the very reason for the needed establishment of the centralized Hungarian Royal Gendarmerie, which proved to be the pillar of the civil state.

Ramona ARTNER — József PARÁDI — Sándor ZEIDLER

**The specialized branches of the Hungarian Royal Gendarmerie providing for the safety
of airports, waterways, railroads and highways.**

The authors look at the most important law-enforcement organization of the civil Hungarian state, the assessment of which to this day is still heavily influenced and distorted by political bias. This work is the result of an objective review and study of history. The authors trace the development of specialization within the Hungarian Royal Gendarmerie, which was closely related to the changes in society and technology. The Hungarian Royal Gendarmerie, as a „militarily organized law-enforcement corps,” responded to the same challenges specific to the Hungarian situation at the time of its inception and throughout its service, that the Hungarian society also faces now, at the beginning of the third millennium.

Csaba CSAPÓ

The Gendarmerie and the towns (1881-1914).

The 1881. law (III. article 2nd paragraph) that created the Hungarian Royal Gendarmerie, divided Hungary into six gendarme districts. The keeping of law and order in the towns with municipal authority within these districts was the responsibility of the police. The gendarmerie did not have regular service in these towns. If the gendarmes apprehended a person committing an alleged crime, who was a citizen in these towns, they handed that person over to the police. But the police could call on the help of the gendarmes in certain, well-defined situations, asking the gendarmerie of the proper jurisdiction to extend their service of public safety to the given town, as well. In these cases, the town had to cover the expenses of such service. Baja, Nagyvárad and Újvidék requested such arrangements, but it was of a limited success, as the towns still had to maintain a police force to handle smaller matters; they did not succeed in placing the gendarmes under the authority of their police headquarters; and they had no say over the number of gendarmes involved. The towns usually made a ten-year contract with a given gendarme district headquarter. This system provided significant public safety in many Hungarian towns.

Mihály ERNYES

Gendarmes in place of pandours in Baranya 1881-1884.

The pandours, under the authority of local civil government representatives, were the main law-enforcement agents in the mid-19th century rural Hungary. The gendarmerie replaced the pandour system in several steps, as the pandours were unable to keep law and order in the developing civil society, in Baranya County, as in all rural areas of the Hungarian Kingdom. First, the Hapsburg gendarmerie, which extended over the whole Hapsburg Empire, appeared in Baranya in 1850, and in the fall of the same year the pandours were placed under the authority of the local Hapsburg gendarme headquarters. But in 1851, they reestablished the authority of local governments over the pandours, so the pandours had a shared responsibility with the Hapsburg gendarmes in Baranya's rural areas. The Compromise of 1867 liquidated the Hapsburg forces stationed in the land belonging to the Hungarian Kingdom, so the pandours again became the sole providers of safety in rural Hungary. As the pandours were not able to provide the keeping of law and order necessary for the proper development of a civil society, the centrally organized Hungarian Royal Gendarmerie took over this important role in the rural areas of Hungary, including Baranya County, in 1884.

The public safety and peace-keeping service of the Hungarian civil state's centrally organized law-enforcement establishment.

The author examines the highly effective methods of the Hungarian civil state's first centrally organized law-enforcement organization, the Hungarian Royal Gendarmerie. The characteristically strict discipline, conscientious sense of duty, the outstanding professional leadership and training secured the gendarmerie's outstanding achievement in law-enforcement. 80-90% of the gendarmerie served in direct patrolling of their territory. The organizational makeup, and the principles and practice of their service provide a very useful example for us today.

Ernő HEGEDŰS

The Hungarian Royal Gendarmerie's combat and motorized vehicles.

The author discusses the unfairly neglected history of the law-enforcement organizations' motorized service vehicles. The need for motorized vehicles in the service of the Hungarian Royal Gendarmerie arose after WWI. By the end of the 1920s, preparations already took place for bringing motorized vehicles into service, and they were introduced in the early 1930s. This process sped up during WWII, when armored combat vehicles were also instituted for police force purposes. In spite of the industrial laws promoting the use of Hungarian-made products, most service vehicles of the Hungarian Royal Gendarmerie were made abroad, as the just-budding, small, Hungarian automotive plants broke under the pressure of the world economic depression, or only functioned in a rudimentary form. In the Hungarian Royal Gendarmerie, the Fiat Balilla truck, the Steyer 50 and 55, the Mercedes Benz 170 V automobiles, the Meray motorcycle (with and without side-car), the Ansaldo "small war car", and the Csaba armored vehicle became standard vehicles, and only the last one was Hungarian-made.

Ferenc KAISER

The garrison's daily routine.

Through the garrison's daily routine the author presents the organization itself. In the section titled, "The garrison and service", there is a very interesting compilation of data, showing how much an average gendarme had walked, considering that they usually patrolled on foot. During a 40 year career, he would have walked 114 400 km (71 085 miles, which is almost three times the circumference of the Earth). The character and training of the enlisted gendarmes (carefully selected from the villagers), the garrison's economic life, daily routine, use of free time, marrying, family, the gendarmes' financial situation, all reflect on one or another cardinal aspect of the functioning of the gendarmerie. The author uses many examples to describe the rules, customs and atmosphere of the garrisons. It becomes clear that the gendarmes served with enviable moral standards, and were well-equipped for effective service, but they operated with simplicity and rational management of their means. The Hungarian Royal Gendarmerie's basic characteristics were excellent professional knowledge, morality and great respect for the national values, coupled with frugality, and a sensible and lawful use of power and material resources.

Lajos OLASZ

Air service in Hungary.

By the end of WWI, the evolution of flying and air transport necessitated the development of a new kind of law-enforcement, specific to the use of air space, the rules, supervision and control of air transport of goods and people. The developing flight technology also made it possible to perform certain law-enforcement activities from the air. After WWI, many countries organized an air gendarmerie. Hungary already took steps in 1918 to also set up an air law-enforcement unit, but this never materialized, as the Peace Dictate of Trianon forbade Hungary the use of armed airplanes. Between the two World Wars, there were only a few exceptional cases, when civil authorities or the gendarmerie temporarily used airplanes for a certain, specific law-enforcement purpose. As military flying was prohibited, Hungary was planning to establish an air-gendarmerie for the alleged purpose of border patrol, with the support of the secretly functioning air force. But the international restrictions and poor financial conditions delayed the setting up of an actual air service branch of the Gendarmerie until 1940. By this time the air force was openly operating, so this branch of the gendarmerie only served interior air law-enforcement.

József PARÁDI**The gendarmerie's history in Hungary.**

The author describes the gendarmerie's history in Hungary, which was started in France, and reached the Carpathian Basin through Italian and Austrian transmission. It became an essential element of civil development in Hungary, first in the neoabsolute era, and then in the civil democratic Hungarian state. Its value in assuring public safety and protection of personal property necessary for civil society is paramount, and serves as a useful model to this day. In Royal Hungary, the gendarmerie was abolished three times (1867, 1918, 1945), each time for clearly stated political reasons. After the first two occasions though, they reestablished it as a part of the reorganization of the civil state. But at the third time (1945), the very purpose was the elimination of the civil society itself (for the sake of establishing a one-party communist state), and therefore they did not reorganize its strongest pillar, the gendarmerie.

József PARÁDI**The border gendarmerie of Royal Hungary of the Austro-Hungarian Monarchy.**

The border gendarmerie was one of the border protection organizations of the civil Hungarian state. Following the Compromise of 1867, the Hungarian government liquidated the military border guard. Instead, the frontier defense became a part of the duties of other existing law-enforcement organizations. The Department of Interior sent a delegation of gendarme officers to study border protection in Bosnia-Herzegovina and in the permanent Austrian provinces. Based on their experience, they included the Hungarian Royal Gendarmerie in the protection of the Hungarian portions of the Austro-Hungarian Monarchy's borders, and considered them a military branch. Although its duties changed over the years, nevertheless, the border gendarmerie remained a determinant part of Hungary's border security during the whole time of its existence (1891–1919). There was no such service specification within the Hungarian Royal Gendarmerie before or after this period, but the experience gained from this period affects the border protection field to this day. The border gendarmerie was an organization unique to the Austro-Hungarian Monarchy, as the protection of borders was the responsibility of the customs agencies in the countries West to the Austro-Hungarian Monarchy, and of the military in the countries to the East.

János SUBA**The Hungarian Royal Gendarmerie and railroad safety in 1917-1918.**

The author describes the desperate attempts of the Hungarian State Railways (MAV) to prevent or reduce the thefts of unguarded goods carried by railways. Pre-Trianon Hungary had 23 000km (14 290 miles) railroads, providing 3/4 of the transportation of people, and 4/5 of the transportation of goods. In peace times, the monetary loss due to thefts, was less than two million korona (Hungarian currency), but that amount increased during the war to over six million, annually. Lack of food and goods was the obvious cause of this great increase.

The MAV was ill-prepared to deal with this situation. The rail stations and train depots were not fenced in. There was free access to the railroad stations, the wagons were not locked, etc. All these needed to be addressed, but only a partial remedy was possible under the burden of the raging war. Even if the MAV could have provided technical improvements to prevent ordinary thefts, it still could not have dealt with the looting committed by armed soldiers, sometimes by troops.

It was very difficult to coordinate any efforts with the military, as it was divided among so many leaderships: the Hungarian Royal Army, the general levy, the Landwehr, the Landstrum, the Austro-Hungarian collective army, the separate Austrian and Hungarian, as well as the common Austro-Hungarian Ministry of Defense, and the representatives of the German military.

The technical protection of the transported goods was impossible under the given economic situation. That only left its protection by armed guards. But there were no forces the military could afford to spare. Therefore, they organized a mixed guard of gendarmes and local levy of people in a 50-50% proportion. This did not reduce the number of gendarmes enough to significantly harm their basic law-enforcement duties, and did not dilute these railroad guards to the point of rendering them ineffective.

The perfect solution obviously would have been the application of the technical achievements safeguarding the transportation of goods, and the establishment of a railroad gendarmerie. But neither of these were possible due to the impacts of the war.

The MAV instituted new positions for armored accompaniment of trains, and for armored guards of train stations. They also banned unauthorized people from train stations and depots. Authorized personnel had to wear a badge that was only issued to them during their duty hours. They

limited access to the stations, and they locked the wagons with a wiring method used by the postal service, and by applying new technology.

The MAV did all that was possible under the circumstances to ensure the safety of transportation and for the reduction of thefts. Although both the Departments of Interior and Defense (War) helped these efforts, but they could only draw away a very limited number of people from their military and law-enforcement duties. There were about 2000 gendarmes assigned to railroad protection duties in the whole area of Royal Hungary, including Croatia.

Sándor SZAKÁLY

The military gendarmerie of the Austro-Hungarian Monarchy's army.

In the countries where gendarmerie provided the law-enforcement, a special branch, called *military gendarmerie* also existed. This branch was set up in the Austro-Hungarian Monarchy in the second half of the 19th century. They organized their training, their reserves, and established their duties. They not only received military and gendarmerie training, but special field training as well, culminating in an exam. The examination subjects included topography, map-reading, diagram sketching, messenger-, courier- and reporting duties. Their regulations, with an E-16 designation, was developed in the 1890s, and again published in Hungarian in 1905 with an E-18 designation (*Utasítás a csász. és kir. hadsereg tábori csendőre számára*). Their textbook was published in 1894 (*Utasítás a tábori csendőrség részére kérdésekben és feleletekben*). In the Austro-Hungarian Monarchy, the military gendarmerie was only set up during military mobilization. The military gendarmes used their gendarmerie-issued weapons and wore gendarme uniforms, except it had a black/yellow ribbon on the sleeve of their most-outside clothing. As the war went on, their worn-out uniforms were replaced with the army's grey uniform due to lack of finances, and their manlicher carbines were handed over to the fighting units, while they received the carbines seized from the Russian forces. They also greatly lacked in personnel. The regulations specified their number at 2120, while the 500 000 strong military of peacetime expected to swell to 1 500 000 people during mobilization. The Austrian empire's gendarmerie, the Hungarian Royal Gendarmerie, the autonomic Hungarian Royal Croatian-Slavonic Gendarmerie, and the gendarmerie of Bosnia-Herzegovina had to provide these 2120 people to serve as military gendarmes. This significantly weakened the hinterland gendarme forces, as these well-trained gendarmes were replaced by inexperienced and untrained individuals, who were not fit physically for military service. Although the number of military gendarmes swelled to 22 000, but the additional personnel were taken from the ranks of the military who underwent some special training, so even this higher number proved to be inadequate for the duties assigned to the military gendarmerie, and at the same time the efficiency of the gendarmerie remaining hinterland was also significantly impaired by the drain on them, compared to their peacetime performance.

Sándor SZAKÁLY

Those who led the Hungarian Royal Gendarmerie between 1919 and 1945.

The author's decades-long research area is the military elite between the two World Wars. This thorough research allowed the repudiation of the politically motivated fallacies of the one-party-state regarding the Hungarian military leadership, e.g. the officers were uneducated, lavish and loose-living aristocrats, etc. His research clearly shows that the senior leadership of the Hungarian Royal Gendarmerie was a part of the Hungarian military officer corps, whose outstanding education, professional knowledge and exemplary character traits our current law-enforcement's leaders have yet to reach.

Attila VEDÓ

Regulating the use of the Hungarian Royal Gendarmerie as armed force during the dualistic era.

In these days, it is a common liberal* fallacy in professional circles to consider it inappropriate to use militarily trained units for purposes of interior peace keeping. But this was not the view of the national liberals in the past in the Carpathian Basin. At the time of the constitutional dual monarchy, liberals in Royal Hungary saw nothing wrong with a regulated use of militarily trained forces to establish interior law and order. Of course, this only was to take place under certain specific conditions and according to certain rules, in order to prevent abuse, and to ensure that it is carried out in the most humane way possible. The author describes the development of such regulations over time.

Sándor ZEIDLER**The rank system and medals of the Hungarian Royal Gendarmerie.**

As typical of all gendarmeries, their members were considered soldiers, and their internal organization followed that of the military. The gendarmes had the same rights and the same obligations as other military personnel. This fact was emphasized in their regulations, characterizing the gendarmerie as a “militarily organized law-enforcement organization.” In the civil Hungarian state, there were two types of law-enforcement organizations, “civil” and “militarily organized”. Accordingly, members of civil law-enforcement organizations were not considered soldiers but government employees, while the ranks within the Hungarian Royal Gendarmerie, as within all gendarmeries, were the same as the military ranks. The author describes these ranks in chronological order. Although minor modifications occurred several times in the colors, bordering and piping, reflecting organizational considerations and specialization within the gendarmerie, they basically followed the ranking system of the army. The most important difference was the coloring of the collar-tabs, using dark red on a forest-green base. Some examples of further modifications: in 1913, they issued dolmans and capes with dark purple bordering for chief blacksmiths; or in 1903, the yellow piping on the district commanding officers’ uniform was divided in half with a dark-red stripe; or in 1919, they used a slate-blue patch on the forest-green base for supply officers. There was also a special case during the Karolyi regime, when the certified non-commissioned officers’ status was changed to government employee status. These individuals continued to wear the symbol of their ranks, but instead of stars used for military ranking, they used rosettes (used for civil armed guards or civilian officials on military staff). The only precedence to this change occurred in 1913, when the three stars of the chief veterinarian of the gendarmerie were replaced with three rosettes. The author discusses similar special cases within the gendarmerie in this study.

Zsolt ZÉTÉNYI**The Hungarian Royal Gendarmerie and its members before 1945 and thereafter.****(A forgotten organization and its motto: "Faithfully, honorably, valiantly.")**

After a short review of the origin and operation of the gendarmerie, the author describes the legal regulations and laws afflicting the members of the gendarmerie after 1945. The author openly calls these laws inhumane and discriminating. He points out that the organization was dissolved for strictly political reasons, with the pretense of the gendarmerie’s role in the Jewish deportations added later. The author further elaborates that the current Hungarian laws still lack the specific contingencies that would allow the rehabilitation of the slandered and persecuted gendarmes. He considers it of paramount importance to create such legal contingencies, and discusses the regulations that would make the rehabilitation possible.

* There is a marked difference between 19th century liberalism and modern day liberalism, the latter often titled neo-liberalism for the sake of distinction and clarity.

The 19th century liberals, the so-called national liberals, used the liberal ideas for the sake of building their nation, for lifting her out of feudalism, onto the level of European civil societies. They were willing to give up personal rights and used a substantial amount of their wealth for the betterment of their nation. For example, Baron István Széchenyi contributed one whole year's worth of his income for the creation and building of the Hungarian Science Academy, and many others joined him in this noble act. This Academy was the first in European history that was created *not* with government funds but by public efforts. These liberals are held in high esteem even now, 150-200 years later, and many buildings, streets, squares and institutions carry their names.

Today's neo-liberals are directly the opposite. Many of them were faithful supporters of the communist regime. Using liberal slogans, their main goal was, and is, the transfer of our national treasures into their own hands, and into the hands of foreign or special-interest groups, who are willing to pay them. Their methods are sly and obscure. As the nation as a whole was used to being excluded from the dealings of the government, they easily fell for the deceptive tactics of these neo-liberals. Using liberal rhetoric, but in fact robbing the nation of her wealth, the liberals also seek to destroy the moral values of the nation, considering marriage and Christian values outdated and useless, claiming that any behavior, no matter how perverse, is legitimate, as it is a part of the human behavior, even such extremes as pedophilia or recreational drug-use.

The Hungarian society, as a whole, turned away from these neo-liberal ideas, and therefore the liberal party was dissolved. In 2015, there is only one person in the Parliament calling himself a 'liberal,' who got there not by election, but through technicalities. The liberals view the disdain surrounding them as a backwardness of the nation, a lack of progression, or even as racist, fascist, anti-Semitic, or other such negative sentiments, which are obviously not true. They consider their "noble" mission to educate and reshape the public opinion. Most recently they explain their lack of success in this regard with the Hungarian nation being genetically defective, thus having no future, in spite of the fact that Hungary survived many such severe attacks during her two thousand years of history that wiped out other nations from the earth.

***A csendőrség-történeti szimpozionok a magyar csendőrség-története
kutatási eredményeinek a bemutatási- és vitafórumai.***

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaságban a magyar rendvédelem-történet egy-egy részterületére kiterjedően — több szakosztály működik. A szakosztályok nem adminisztratív egységek, hanem szellemi alkotóműhelyként tevékenykednek. Az egyik szakosztály a csendőrség-történeti szakosztály, amely — a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság évente egy-két alkalommal megrendezésre kerülő tudományos konferenciái mellett, amelyeknek az előadásai között is szerepelnek csendőrség-történeti témák, illetve előfordulnak tisztán csendőrség-történeti témájú témák is — évente szervez tudományos szimpozionot csendőrség-történeti témakörben. E szimpozionok alkotják az egyetlen tudományos rendezvény-sorozatot Magyarországon, amelynek a témája kizárólag csendőrség-történeti. E szimpozionsorozat hagyományos időpontja minden évben február. A szimpozionokra a tárgyévét megelőző naptári évben lehet jelentkezni:

szbmrtr@gmail.hu

A szimpozionok jegyzéke

S.sz.	A rendezvény címe	Dátum
I.	120 éve hozták létre a magyar csendőrséget.	2001.II.
II.	Csendőrség Magyarországon.	2002.II.
III.	Híven, becsülettel, vitézül.	Budapest 2003.II.14. péntek
IV.	Bűnmegelőzés a XIX-XX. századi Európában.	Kaposvár 2004.II.12.
V.	Csendőrség és a vidék közbiztonsága.	Kaposvár 2005.II.14. hétfő
VI.	125 éves a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881/III.tc.	Budapest 2006.II.10.péntek
VII.	A magyar vidék rendvédelme a XIX-XX. században.	Budapest 2007.II.14. szerda
VIII.	A polgári magyar állam első központosított, közbiztonsági örtestülete.	Budapest 2008.II.15.péntek
IX.	A Magyar Királyság közrendvédelme 1867-1945.	Budapest 2009.II.18.szerda
X.	Közrendvédelem a magyar polgári államban.	Budapest 2010.II.12. péntek
XI.	A polgári magyar állam központosított közbiztonsági örtestülete a Magyar Királyi Csendőrség.	Budapest 2011.II.14.hétfő
XII.	A magyar vidék rendvédelme 1867-1945.	Budapest 2012.II.17. péntek
XIII.	A XIX-XX. századi európai és magyarországi csendőrségek.	Budapest 2013.II.15. péntek
XIV.	A kivételes hatalom és a közbiztonság.	Budapest 2014.II.21. péntek
XV.	65 év a polgári magyar állam közbiztonságának szolgálatában. 25 év az első polgári magyar központosított, közbiztonsági örtestület története művelésének a szolgálatában.	Budapest 2015.II.13. péntek

A magyar rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozat rendezvényeiről a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* közöl tudósításokat, a szimpozionokon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai pedig a *Rendvédelem-történeti Füzetek*ben jelennek meg más alkotások társaságában.

Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)

HU-ISSN 1216-6774

Alapítva 1990-ben, 2013. év végéig publikálva XXIII évfolyam 30 számában 394 tanulmány. A publikált tanulmányok összesített jegyzéke - a 18. számmal kezdődően - megtalálható a számok végén, az összesített tartalomjegyzékben.

A periodikában - amely általában évente kétszer jelenik meg - a nemzeti rendvédelem-történetünk témakörébe tartozó tartalmú és a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg.

Az egyetlen magyar nyelvű folyóirat, amely a nemzeti rendvédelem-történet témakörében készített tudományos alkotások publikálását tekinti hivatásának.

A XV.évf. (2008) 18. számmal kezdődően a periodika - letölthető formában - elérhető a világhálón a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján:

<http://www.szbmrtdt.wu.hu>

vagy az Országos Széchenyi Könyvtár Elektronikus Dokumentum Központjának Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívum honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

A számok visszamenőleges digitalizálása elkezdődött.

A periodikát a Magyar Tudományos Akadémia szakbizottsága 2008-ban a szakterület mérvadó folyóiratává nyilvánította.

A Magyar Tudományos Akadémia által szerkesztett Magyar Tudományos Művek Tára a folyóiratot a törzsanyagába felvette.

A periodika a XV.évf. (2008) 18. számmal kezdődően 8 indexel rendelkezik. Az indexek: Citációs index publikációk és kéziratok ; Citációs index periodikák ; Citációs index levél-, irat- és dokumentumtárak ; Citációs index jogszabályok ; Index nominum ; Index geographicus ; Index chronologicus ; Index organicus.

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)

HU-ISSN 1785-3257

Alapítva 1995-ben, 2013. végéig XXII évfolyamban 42 száma publikálva. A periodika - amely évente két alkalommal, az utóbbi években összevont számok formájában jelenik meg - a magyar rendvédelem-történet művelése során létrejött operatív eseményekről (konferenciák, könyvbemutatók, tudományos- és oktatói fokozatvédelések stb.) nyújt tájékoztatást.

A periodika 10 állandó - Társasági élet ; Figyelő ; Szemle ; Rendezvények ; Személyi hírek ; Műhely (amely kisebb tanulmányokat fogad be) ; Edukáció ; Scientia ; Dokumentumok és munkásságok ; Emlékhe-lyek és tárgyak - és két ideiglenes - Pályázatok ; Fórum - rovaltal rendelkezik. A Rendvédelem-történeti Hírlevél elérhetősége megegyezik a Rendvédelem-történeti Füzetekével. Mindkét periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság adja ki.

SZERKESZTŐSÉG

szbmrtdt@gmail.hu

H-1037 Budapest, Haránt utca 12.

rth@gmail.hu (+36/06-1) 250-6199 rth@gmail.hu

A Rendvédelem-történeti Füzetekben publikált csendőrség-történeti tanulmányok

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által megjelentetett *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 periodika számaiban a magyar rendvédelem-történet témaköréhez társítható és a tudományos közlés feltételeivel harmonizáló tanulmányok jelennek meg szakmai lektorálások nyomán.

I. ARTNER Ramona ☞

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

1. Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.

XXII.évf. (2012) 26.sz. 13-18.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

2. A Magyar Királyi Csendőrség és a városok.

XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 13-22.p.

A szerző tanulmányában a polgári magyar rendvédelem történetének a feltárása során perifériára szorult témával, a városok és a csendőrség viszonyával foglalkozik. Ennek keretében bemutatja a magyar városfejlődés folyamatának a lényegét a polgári korszakban, valamint a Magyar Királyi Csendőrség teendőit a városok vonatkozásában. Olyan egymásra utaltsági rendszert tárt fel a szerző, amely érthetetlen volna a korabeli rendvédelmi struktúra lényegének ismertetése nélkül, amit a szerző eredményesen megvalósított. A tanulmány értékes feldolgozás abban a tekintetben, hogy kiválóan érzékelteti a magyar pártállam előtti nemzeti rendvédelmi rendszerünk eredményességét.

3. A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai.

XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 23-40.p.

(PARÁDI József és ZEIDLER Sándor társszerzőségével)

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

II. BACSA Gábor ☞ (2003 ☞)

A hadtudomány kandidátusa. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar határőrizet történet a XIX–XX. században.

4. A csendőrség részvétele Zala-megye határőrizetében.

VII. évf. (1997) 8.sz. 5-11.p.

A szerző tanulmányában a Magyar Királyi Csendőrség Zala vármegyében a határőrizet terén kifejtett tevékenységét vizsgálja a két világháború közötti időszakban, pontosabban az 1920 és 1941 közötti intervallumban. A csendőrség számára nem volt idegen dolog a határőrizetben történő aktív részvétel úgy háborúban, mint békeidőszakban. Számos korabeli rendelet, utasítás, valamint a határrendőrségre vonatkozó jogszabályok, mint például az 1903/VIII. törvénycikk és a végrehajtásukra kiadott egyéb belső szabályozók a csendőrségre megfelelően átvonatkoztatva szabályozták a Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti tevékenységét. A határrendőrség megszűnése után a határőrizet feladata teljes mértékben a csendőrségre hárult, ráadásul úgy, hogy a vezetés mereven elzárkózott a létszám növelésétől. Zala megyében — négy századból álló, századonként kikülönített elhelyezéssel bíró (Csesztreg, Dobri, Letenye és Lenti) — csendőr zászlóalj egyedül látta el a határőrizettel kapcsolatos feladatokat egészen a vámorrség 1921-es felállításáig. A csendőrség részvételére azonban továbbra is szükség volt, ráadásul növekvő mértékben, egyrészt a csempészet hihetetlen mértékű elterjedése, másrészt a jugoszláv oldalról magyar területre átportyázó, a határszéli településeken rabló és fosztogató fegyveres csoportok egyre fokozódó aktivitása miatt. A probléma megoldására a helyi vezetés - az erők és eszközök mennyiségi növelésének lehetősége hiányában - a minél szorosabb csendőr-vámőr, valamint 8/23 lakossági együttműködést szorgalmazta. A szoros együttműködés hatására a jugoszláv portyázók, a „csetnikék” száma csökkent, de a csempészet még ezután is problémát jelentett.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itáli-

án és Ausztrián keresztül — Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

III. BODA József

A hadtudomány egyetemi és Ph.D. doktora. Habilitált egyetemi docens. A Hadtudományi Doktori Iskola Témavezető oktatója. A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Magyar Kriminológiai Társaság tagja, a Magyar Hadtudományi Társaság tagja, a Magyar Rendészet-tudományi Társaság tagja, a Magyar Repülés-történeti Társaság tagja, a Rendőri Jövőkutatók Nemzetközi Szövetsége tagja. Kutatási területe a rendvédelmi békefenntartás és polgári válságkezelés, válságdiplomácia.

5. Az Európai Csendőri Erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.

XXI. évf. (2011)248.sz. 13-19.p.

A szerző írása bevezetésében — rövid visszapillantás formájában — az európai csendőrségek békefenntartói tevékenységét foglalta össze. Ezt követően mutatta be a francia kezdeményezés nyomán 2004-ben felállított Európai Csendőri Erőt (ECSE). Az ECSE létrehozását az Európai Unió 25 tagállama aláírta, abba pedig öt ország: Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália és Spanyolország küld kontingenst összesen 3 000 fővel. Az ECSE parancsnoka a holland „Koninklijke Marechaussee”, a francia „Gendarmerie Nationale”, az olasz „Carabinieri” a portugál „Guarda Nacional Republicana” és a spanyol „Guardia Civil” tábornokai közül kerülhet ki. Az ECSE parancsnoksága az olaszországi Vicenzába települt. Az ECSE első parancsnokát a francia Gerard DEANAZ cső.ddtbt-t 2005. I. 21-i hatállyal nevezték ki. Az ECSE parancsnokát és helyetteseit két évre, a parancsnokság beosztottait pedig három évre nevezik ki.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

IV. CSAPÓ Csaba

A történelem-tudomány kandidátusa, habilitált egyetemi docens. A rendvédelem-történet magistere. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX. századi magyar igazgatás- és rendvédelem-történet.

6. A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881–1914.

VII. évf. (1997) 8.sz. 12-16.p.

A császári csendőrség 1867-ben bekövetkezett feloszlása és a követlen kormányellenőrzést nélkülöző csendbiztosi és rendőri rendszer sajátos működése maga után vonta a magyarországi közbiztonság teljes összeomlását. Az emiatt kialakuló elégedetlenség hatására a kormány a szakmailag kiválóan működő csendőrség újbóli felállítása mellett döntött. A széles jogkörrel felruházott testület fegyelmét és szigorú ellenőrzését osztrák minta alapján a testület katonai jellegén keresztül oldották meg. Az ellenőrzést az 1868/XLI.tc. értelmében létrehozott honvéd bíróságokon kialakított csendőrbíróságok végezték, akik a fegyelmi ügyektől kezdve a jogtanácsadáson át a nőülési ügyekig a csendőrség életének szinte teljes szabályozásában illetékesek voltak. Fontos momentuma volt ennek az ellenőrzésnek a csendőrség lőfegyverhasználatának behatárolása és az egyedi esetekben a jogszerűség vizsgálata. A fegyverhasználat jogi szabályozása az 1881/III.tc. alapul, amelyben a csendőrt a katonai őr fegyverhasználati jogával ruházták fel. Szolgálatának teljesítése közben szükség esetén bárki ellen fegyvert alkalmazhatott. A fegyverhasználat esetei szellemiségükben megegyeztek a mai korszerű lőfegyverhasználati esetekkel. Ez csak a rendszeresített fegyverekre vonatkozott, a karabélyra, a forgópisztolyra, a szuronyra és a kardra. Minden más fegyvert csak végszükség esetén alkalmazhatott. A fegyverhasználatot minden esetben kivizsgálták, ha halált okozott.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

7. A csendőrség és a városok 1881–1914.

X. évf. (2000) 12.sz. 43-48.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

8. Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867–1881.

XXII. évf. (2012) 25.sz. 27-31.p.

A kiegyezéssel a Kárpát-medence területén megszüntették a császári csendőrséget. Erdély területén azonban — hadászati megfontolásokból fakadóan — megmaradt egy csendőr ezred a közös hadsereg alárendeltségében, a horvátországi csendőrséghez hasonlóan. Ez a helyzet azonban ellentétes volt a kiegyezési törvényben foglaltakkal. Végül olyan egyezség jött létre a magyar kormány és az uralkodó között, hogy az erdélyi csendőr ezred átkerül a magyar kormány fennhatósága alá. Erre 1876-ban került sor. Az erdélyi csendőr ezredet siralmas állapotban vette át a magyar fél. Hossza munka nyomán kerülhetett olyan állapotba, hogy az 1881-ben felállításra kerülő Magyar Királyi Csendőrség létrehozásának kiinduló bázisává válhatott.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

V. CSÓKA Ferenc

A rendvédelem-történet magistere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztályának a vezetője és a Magyar Hadtudományi Társaság Felderítő Szakosztályának vezetője. Az oklevéltan, a paleográfia és a kodikológia történelmi segédtudományoknak a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli. Munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője. Kutatási területe a neoabszolutizmus rendvédelme, a polgári magyar állam hirszerzésének története.

9. Csendőrség és hírszerzés 1930–1945.

VII. évf. (1997) 8.sz. 17-20.p.

A Magyar Királyi Csendőrség hírszerzéssel kapcsolatos ténykedése egészen 1930-ig pusztán eseti, illetve esetleges volt a határszéli csendőrség kivételével. Az 1926-ban megfogalmazódott elképzelés alapján villámgyorsan megtörtént a struktúra kialakítása és az állomány felkészítése. 1928-ra már kialakították a hét nyomozó alosztály kereteit, egy budapestit és további egyet-egyét csendőr-kerületenként. Az állomány felkészítése 1930 elejére befejeződött. 1930. március 1-jével azonban csak az 1. budapesti, 3. szombathelyi, az 5. szegedi és a 6. debreceni nyomozó alosztály került felállításra. Munkájuk jogszabályi alapjaként a belügyminiszter által kiadott „Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai számára” című könyv szolgált. Egy év után már szükségesnek látszott a politikai természetű ügyek központosítása. A területi visszacsatolások után létrejött a 8. kassai, a 8/1 ungvári, a 9. kolozsvári és a 10. marosvásárhelyi nyomozó alosztály. Az alosztályokat és a határszéli, valamint a belterületi szárnyakat rádióállomásokkal szerelték fel. Tevékenységük kiterjedt a besúgórendszer kiépítésére, a külföldi, főleg provokatív sajtó, valamint a rádióadások figyelésére, külföldi hírek gyűjtésére is. A másfél évtizedes működés során a Magyar Királyi Csendőrség ezen területen is kiemelkedő teljesítményt nyújtott.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

VI. DAVOLA József

A hadtudomány kandidátusa. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a katonai rendészet története, a táborig csendőrség.

10. A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben.

X.évf. (2000) 11.sz. 21-23.p.

(A tanulmány „PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891–1914*. Budapest, 1984, Határőrség.” monográfia adaptációja.)

A Dualista Magyarország külső határszélein a határrendészet nem volt megoldott, így a problémák kezelésére az 1903/VIII.tc. alapján 1906-ra felállították a határrendőrséget. A szervezet 1912-ig működött, amikor is a csendőrség alkalmazásával megkezdődött az új típusú határőrizet. A csendőrség rendes szolgálati teendői közé tartozott minden bűncselekmény lehetséges meggátolása, közterületen a rendfenntartás, valamint a személy- és vagyónbiztonság biztosítása. Ezen túl a határszéli csendőrség végezte a ki- és belépés ellenőrzését, valamint a feladatkörihöz tartozott a tolonckísérés, kémkedés megakadályozása is. A szolgálatellátás kétfős járőrökkel volt megoldva, mely szükség szerint növelhető volt, illetve a szomszédos határ menti őrsők járőreinek útvonalala találkozott.

A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*.” című XI. konferenciáján. A tanulmány „PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891–1914*. Budapest, 1984, Határőrség.” monográfia adaptációja. A publikált tanulmány az előadás szerkesztett változata.

11. A táborig csendőrség, mint a katonai rendőrség elődje.

X.évf. (2000) 12.sz. 19-54.p.

Valamennyi hadseregben szükség volt rendfenntartó erőre. A XIX. századra — francia minta alapján, Európa szerte — kialakult a táborig csendőrség, melynek feladatát alkotta a hadra kelt seregen belüli rendfenntartás és mindenfajta hírszerző-, segédleti- és kémszolgálat. Különösen a napóleoni hadjáratok idején tett a csendőrség nagy szolgálatot a hadsereg számára, mivel a meghódított területeken éber tevékenységével, örködésével megakadályozta az ellenséges támadásokat, felkeléseket. 1815-ben a lombardiai francia csendőrség osztrák szolgálatba került. Az Osztrák-Magyar Monarchia átvette és továbbfejlesztette a csendőrséget, amely ezáltal a Magyar Királyságban is megjelent.

A tanulmány korábbi változata 1999. október 06-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában*.” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

12. Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 18-22.p.

A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati metodikájának lényege kétség kívül a bűncselekmények megelőzése volt. Ebből fakadóan szolgálati tevékenységében fő hangsúlyt a közrendvédelmi szolgálat kapott. A testület tagjai azonban már a szervezet felállításának kezdetétől minden kétséget kizáróan végeztek nyomozati tevékenységet is.

A szervezeten belüli nyomozati (bűnügyi) szolgálati ágat azonban — a magyarországi és a külföldi rendvédelmi szervezetekhez viszonyítva — későn, 1930-ban hozták létre. Ekkor rendszeresítették a kor bűnügyi technikai élvonalában álló eszközöket a szolgálati ág felszerelési tárgyainként.

A testület személyi állománya azonban már korábban felismerte a fényképezés jelentőségét a bűnügyi munkában. A fényképezőgép használata azonban egyedi volt. A tisztikar egyes tagjai — külföldi rendvédelmi testületeknél tett látogatásaik során — megismerkedtek a fotótechnikának a bűnyek felderítésében betöltött szerepével, amely tapasztalataikat publikálták is a testület lapjában. A fotótechnika országos rendszeresítése és az ahhoz szükséges infrastruktúra kialakítása (laboratórium, raktár stb.) azonban a bűnügyi szolgálati ág felállításával vált lehetővé.

Az élvonalbeli fotótechnika rendszeresítésével és a kezelőszemélyzet magas színvonalú kiképzésével a testület behozta a fényképezés terén — a nyugat-európai országok rendvédelmi testületeihez viszonyított — 25-30 éves lemaradását. A Magyar Királyi Csendőrség az élvonalbeli fotótechnika rendszeresítésékor egyben átvette azokat a tapasztalatokat is, amelyek a technikát már régebben hasznosító szervezeteknél kialakultak.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak a „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

VII. DOMOKOS Sándor   2011

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar csendőrség története.

13. A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.

VII. évf. (1997) 8.sz. 21-26.p.

A Királyi Kanadai Lovas Csendőrség katonai jellegű megszálló egységből vált rendfenntartó testületté. 1860-ban már Mounted Riflemen néven hivatalosan is létezett. Jellegét Kanada első miniszterelnöke, Sir John MACDONALD határozta meg, olyan testületet hozva létre, mely elsősorban a nyugati irányú terjeszkedés védelmét, valamint a lázadások leverését célozta. Első ilyen jelentős feladatul meglepő ellentétben az indiánokkal barátságos viszonyt ápoltak. A Sziklás-hegységtől keletre fekvő térségekben 1874-től erődök létesítésével biztosították jelenlétüket és a könyék ellenőrzését. Katonai alakulatként a már Mounties néven ismert lovascsendőrök a Brit Birodalom és Kanada minden háborújából kivették a részüket, beleértve a két világháborút is. Ennek ellenére a bűnüldöző tevékenység előtérbe kerülése már 1886 után elkezdődött. A testület jelentős szerepet vállalt Yukon és a Sarkkörön túli területek civilizálásával és az aranyláz idején a rend fenntartásával. A mai napig is jelenlevő testület modernizálása Cortland STARNES commissioner 1923-as parancsnokká történő kinevezésével kezdődött el. A testület hatékonyságára jellemző, hogy létszáma 22 632 fő, ám ebből mindössze 416 személy van tiszti, illetve 879 fő van zászlósi rendfokozatnak megfelelő beosztásban, illetve valamivel több, mint hatezer közalkalmazottból és köztisztviselőből álló polgári állománya van. Az állomány többi része végrehajtó szolgálatot lát el és felel az egész ország közbiztonságáért a városok, Newfoundland, Quebec és Ontario provinciák kivételével.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

VIII. ERNYES Mihály

Az állam- és jogtudomány egyetemi doktora. A rendvédelem-történet magisztere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Rendőrség-történeti szakértő. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar rendőrségek története.

14. Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.

VII.évf. (1997) 8.sz. 27-33.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

IX. FAZEKAS Csaba

Kutatási területe az egyházak és a magyar rendvédelmi testületek kapcsolattörténete a XIX–XX. században.

15. A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolata a Horthy korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében.

VII. évf. (1997) 8.sz. 34-40.p.

Tény, hogy a vallás egyidős az emberrel, és ebből adódóan amióta vallás van, léteznek egymással ellentétes nézeteket képviselő felekezetek, melyek valamennyi történelmi kor valamennyi államalakulatában megjelentek. Ezen kisegyházak megjelenése, terjedése, társadalmi kapcsolatai szerteágazó és összetett problémarendszert jelentettek. Arra, hogy a történelmi egyházak és az állam hogyan működtek együtt a kisegyházak visszaszorítása érdekében, kiváló példa a HORTHY Miklós kormányzó nevével fémjelzett korszak. A korabeli magyar állam

erősen épített a történelmi keresztény egyházak támogatására, különösen a római katolikus egyházéra, a nemzeti öntudat és egyfajta nemzeti keresztény ideológia kiépítésében. A közrend biztosítása érdekében nagyon szigorúan szabályozták a szabad vallásgyakorlást, esetenként áthághatatlan jogi akadályokat emelve azok elé.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

X. FORRÓ János

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Közbiztonság történeti szakértő. Kutatási területe Fejér vármegye és Székesfehérvár közbiztonság-története.

16. A csendőrség története. A csendőr őrs.

III. évf. (1993) 4.sz. 132-151.p.

A csendőr őrs a csendőrség legkisebb, legerősebb, legerősebb önálló rendvédelmi alegysége volt. Átlagosan három falu tartozott hozzá. A diszlokációt évente pontosan meghatározták és közzétették. A Horthy-rendszer örökölte a csendőr őrsöket, de átcsoportosításra volt szükség. Fejér vármegyében csak a bicskei és az érdi őrsön hajtottak végre állományátcsoportosítást. Hosszú ideig változatlanul hagyták a Szervezeti és Szolgálati Utasítást is. Az őrs alapvető okmánya a munkatérkép volt. A prevenció érdekében háromféle szolgálati formát alkalmaztak: rendes járőrszolgálatot, a felhívás folytán teljesített, valamint az ellenőrző szolgálatot. Állandó járőrpárokkal dolgoztak, melyek összeszokottan tudtak dolgozni. Különös figyelmet fordítottak a helyi szokások ismeretére és a személyismeretre. A csendőr őrs a kor európai rendvédelmi szervei közül a legjobbak közé tartozott.

A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

17. A csendőr kerület rendvédelmi tevékenységének értékelése.

VII. évf. (1997) 8.sz. 41-45.p.

Napjainkra, a kiegyezést követően a II. világháború végéig terjedő időszakra vonatkoztatva, megvalósult a korszak rendvédelmi szervezetei történetének a feldolgozása. Sajnálatosan nem került megfelelő részletességgel kidolgozásra e testületek szakmai munkája. Ezen tanulmány ebből a hiányosságot szeretne lefaragni, a 2. székesfehérvári csendőr kerület történetének feldolgozásával, mint egy keresztmetszetet nyújtva a csendőrség szakmai tevékenységéről. A csendőrség olyan sajátos katonai szervezet volt, amely alaptevékenységében nem katonai, hanem a közbiztonsági szolgálatban, mint rendvédelmi szervezet működött. Alapvető feladataik voltak: a portyázás (mai szóval járőrszolgálat), a büntetendő cselekmények elkövetőinek felderítése, gyanús személyek figyelése, ellenőrzése, nyomozott-körözött személyek figyelése, elfogása. Minden területen kiemelkedő eredményességet tapasztalhatunk, melyet a sajtó révén a lakosság irányába megfelelően propagáltak is.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

18. A székesfehérvári csendőrkerület teendői

a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.

VIII. évf. (1998) 9.sz. 32-38.p.

A Magyar Királyi Csendőrség feladatai közé tartozott az elkövetett büntetendő cselekmények teteseinek kinyomozása. A csendőri nyomozás járőrszolgálat keretében, nyílt nyomozati cselekményként valósult meg. E formában végzett nyomozás eredményes volt. A csendőr őrs önállóan nyomozott. A nyomozati munka eredményessége érdekében folyamatosan kapcsolatot tartottak a lakossággal, értékelték a bűnügyi helyzetet, és ezek alapján szerveztek razziákat, közbiztonsági akciókat. Tevékenységük során szorosan együttműködtek a közigazgatással és a rendőrséggel.

A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Gazdasági Rendvédelmünk a XIX–XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

19. A székesfehérvári csendőrkerület kapcsolata a közigazgatással.

X. évf. (2000) 12.sz. 58-61.p.

Mindennapi tevékenysége alapján a csendőrség mindvégig közbiztonsági őrtestület maradt. A lényeg tehát a feladatok teljes területi kiterjesztése és a közbiztonsági helyzet napi elemzése, intézkedések megszervezése volt. A teljes vidéki területre kiterjedő csendőri szervezet diszlokációját úgy alakították, hogy két-három falunként, vagy uradalmi területenként hozták létre az őrsök működési körleteit. Ezt a struktúrát a csendőrség mindvégig fenntartotta. Szervezete soha nem volt túlméretezett, vagy bonyolult. Napi tevékenysége mindig az őrsön folyt, napi, vagyis rendszeres járőr-szolgálatban és a járőrszolgálat során végzett nyílt nyomozati munkában. A korszak vidéki területein a csendőrség volt az egyetlen állami szervezet, amely folyamatosan jelen volt. Összességében az mondhatjuk, hogy a csendőrség szakmai és szervezeti függetlenségben, állami fegyveres erőként, de a helyi lakosság igényeihez igazodva végezte a közrend és a közbiztonság védelmével kapcsolatos feladatokat.

A tanulmány korábbi változata 1999. október 06-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában.*” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

20. Csendőrségtörténeti kutatásaim tapasztalatai.

XVII. évf. (2009) 20.sz. 38-43.p.

A szerző mintegy egynegyed évszázada kutatja, elsősorban a Fejér megyében működő Magyar Királyi Csendőrség történetét. Feltáró munkája során keletkezett tapasztalatait foglalta össze írásában. Észrevételei egybe csengnek a témakört művelő kutatótársai tapasztalataival. A csendőrségre vonatkozó 12 pontból kiderül, hogy a szervezet a XIX–XX. századi magyar állam leghatékonyabb rendvédelmi testülete volt.

A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A XIX–XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

21. A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.

XIX. évf. (2010) 22.sz. 46-52.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

22. A Magyar Királyi Csendőrség és a Fejér vármegyei zsidó deportálás.

XXI. évf. (2011) 24.sz. 23-31.p.

A szerző írásában behatárolta a Magyar Királyi Csendőrség II. kerületének működési területét, hiszen a magyarországi zsidó deportálásokat úgynevezett zónánként hajtották végre, ahol egy zóna területe megegyezett egy csendőrkerület működési területével. A mű pontos adatokat szolgáltat a vizsgált zóna területén élő zsidó lakosság létszámáról, továbbá a deportálásban résztvevők létszámáról, szervezetéről és a tevékenységben a megszálló németek szerepéről. Nem maradnak felderítetlenek a vonatkozó fontosabb rendeletek és a kulcspozíciókat betöltő személyek sem, amelyeket mellékletek formájában csatolt alkotásához a szerző. Az alkotó kiter írásában a közhangulatra, a deportálások elleni tiltakozásokra és a zsidó vagyon esetleges felhasználására vonatkozó elképzelésekre is.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

23. A székesfehérvári csendőr kerület küzdelme Fejér vármegye közbiztonságáért 1884–1945.

XXI. évf. (2011) 24.sz. 32-72.p.

A szerző tanulmányában ugyan Fejér vármegye közbiztonságáról írt, azonban ugyanúgy megtalálhatók az alkotásban a csendőrség egészére érvényes ismertetések, mint ahogyan egy csepp tengervíz is tartalmazza mindazon összetevőket, amelyekből az óceánok állnak. A szerző tanulmányának olvasásakor akaratlanul is arra gondol az olvasó, hogy a testülettel szembeni előítéletek már tarthatatlanok, hiszen a testület a köz javát szolgálta, a magyar vidék rendvédelmének az érdekében állították fel és működtették. Elképesztő, hogy még a harmadik évezred elején is a magyar pártállam létrehozásának érdekében kivitelezett manőver következményeit viseli a szervezet, holott aligha van párja a magyar rendvédelem-történetben annak az eredményességnek, amit a testület a közbiztonság terén elért.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XI. GEBHARDT Helmut

Az állam- és jogtudomány egyetemi doktora, Ph.D., habilitált egyetemi tanár. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe az osztrák csendőrség története.

24. Die Österreichische Gendarmerie in XX. Jahrhundert.

[Az osztrák csendőrség a XX. században.]

IX.évf. (1999) 10.sz. 53-58.p.

A német nyelvű tanulmány az osztrák csendőrség XX. századi szervezeti átalakulásait taglalja. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően az uralkodó lemondott a trónról, így a — nagy múltú, lombardiai mintára az egész Habsburg-birodalomban létrehozott — csendőrség, amely addig a császári hatalom kivételes helyzetű támasza volt, átalakulásra kényszerült. Az addig szigorú katonai testületként működő csendőrségből polgári rendvédelmi szervezet lett. Hagyományait mégis töretlenül mentette át a történelem viharain, annak ellenére, hogy ruházati, felszerelési és technikai újítások tekintetében Európában élen járt. Az osztrák csendőrség közbiztonsági feladatai mellett határőrizeti feladatokat is ellátott.

A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A nyugat rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

25. Die miliärische Organisation der Österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.

[Az osztrák csendőrség katonai szervezet 1849-től 1918-ig.]

X.évf. (2000) 12.sz. 62-64.p.

Az osztrák csendőrség katonai alapelvek szerint szervezett és működő testület volt 1849-es alapításától egészen 1918-ig, az első világháború végéig. Eredetileg a francia csendőrség lombardiai adaptációjának mintájára hozták létre. A csendőrséget Lombardia területén maga NAPÓLEON állította föl. A lombardiai minta alapján I. Ferenc József 1849-ben az egész Birodalomban bevezette a csendőrséget mint közbiztonsági testületet. A szervezet a hadügyminisztériumhoz tartozott, tagjai a sorkatonaság és a katonatisztek közül kerültek ki. Ennek megfelelő volt az életvitelük is. Laktanyában éltek, szigorú napi kiképzési programjuk volt. Csak engedéllyel nősülhettek. Mégis sok katona választotta a csendőréletet, mert még mindig jobb soruk volt, mint a császári csapatoknál. A fluktuáció viszonylag magas volt. 1918-ban az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlását követően a csendőrséget Ausztriában polgári rendvédelmi testületté alakították át, mely formáját a harmadik évezred kezdetéig megőrizte.

A tanulmány korábbi változata 1999. október 06-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában.*” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XII. HEGEDŰS Ernő 𐌹 𐌶 𐌸

A hadtudomány Ph.D. doktora. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a légideszantok és haditechnikai eszközök fejlődéstörténete, valamint azoknak a XX. századi rendvédelem során megvalósított alkalmazásai, illetve a Koronaőr-ség története.

26. A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei.

XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 89-100.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

XIII. HESZTERA Franz 𐌸

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe az osztrák csendőrség története.

27. Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850–1993. [A csendőrség parancsnoksági rendszere 1850–1993 között.]

IV. évf. (1994) 5.sz. 18-35.p.

Napoleon behatolásai és hódításai Ausztriába is behozták a csendőrség Franciaországban jól bevált intézményét. Ezek a csendőri részlegek, csendőrezredek a háborúk után is megmaradtak. 1851-ben Ferenc József császárral visszatért az abszolutizmus. Új állami bíróságokat, közigazgatási hatóságokat hoztak létre, de nekik is szükségük volt olyan intézményekre, melyek utasításaik, döntéseik végrehajtását segítették. Erre kiváló volt a csendőrség intézménye, így 1850-ben kialakult a csendőr ezredek törzsállománya. A császárság közigazgatása a belügyminisztérium irányítása alatt állt 1854-ig és a mindenkori örökös tartományi helyhatóságokra, járási hivatalokra és a járási kapitányságokra tagozódott. 1860-tól megváltoztatták a struktúrát. 1866-tól a csendőr ezredek csendőrparancsnokságra keresztelték. 1871-ben a csendőrséget hozzá kívánták igazítani az adott politikai tagolódáshoz. 1874-ben a csendőrséget az akkori politikai tartományi felosztáshoz igazították. Ez a struktúra az I. világháború végéig fennmaradt. Ezután az Osztrák-Magyar Monarchia szétesett, s a csendőri testületet az osztrák szövetségi belügyminisztériumnak rendelték alá. Változtatások után 1938-ban feloszlatták a biztonsági igazgatóságokat, és az Osztrák Szövetségi Csendőrség, mint intézmény az osztrák állammal együtt megszűnt, majd 1945-ben az 1938 előtti Ausztria mintára újra létrehozták az Osztrák Szövetségi Csendőrséget. A parancsnoklási struktúra terén ezután 1993-ig nem történt változás, amikor május 1-jei hatállyal feloszlatták a csendőri részleg-parancsnokságokat.

A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Háború, forradalom, trianon.*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XIV. ILLÉSFALVI Péter 𐌹

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar véderő vadászalakulatai.

28. A németek által megszállt Bácság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.

XIV. évf. (2008) 17.sz. 19-25.p.

A csendőrség szervezetének kalandos szerep jutott a Kárpát-medencében. A XIX. században — amely a csendőrség diadal százada volt, hiszen Európa szinte valamennyi országában ekkor állították fel a testületet — az osztrák elnyomás szervezeteként hozták létre e korszerű rendvédelmi testületet a történelmi Magyarország területén. Ebből fakadóan a kiegyezéssel a csendőrséget feloszlatták, ám 1881-ben — az ellehetetlenülő vidéki közbiztonság érdekében — újra felállították. 1919-ben — a Tanácsköztársaság időszakában — a testületet ismét megszüntették, majd a Tanácsköztársaság leverését követően újra felállították. A bűnügyi szolgálati ágat azonban 1931-ben hozták létre a Magyar Királyi Csendőrségnél. Derekas teljesítmény, hogy a szolgálati ág létrehozása után alig több mint tíz évvel ragyogó felderítési adatokat tudott szolgáltatni. Annál inkább figyelemreméltó ez a teljesítmény, hiszen a testületen belül csupán egy alosztály foglalkozott a szélsőséges mozgalmak titkos módszerekkel való megfigyelésével. A csendőrségnél hírszerző apparátust nem is szerveztek, "csupán" a fedett bűnügyi munka szakemberei végeztek titkosszolgálati

módszerekkel és eszközökkel megfigyeléseket a szélsőséges (kommunista, nyilas stb.) mozgalmaknál. A Magyar Királyi Csendőrség ugyan rendelkezett némi hagyománnyal a hírszerző munka terén, hiszen a dualizmus időszakában egyes csendőr alakulatokat bevontak a felderítő munkába. A határszéli csendőrségnek aktív szerepe volt a szomszédos országok határ menti területeinek a felderítésében. Ezeket az adatokat a korabeli csendőri vezetés jól alkalmazta. Ezeknek a konkrét helyzeti adatoknak a birtokában voltak képesek például arra is, hogy az Orosz Birodalom és a Román Királyság zsidó pogromjai elől menekülő lakosság határvonalon történő átlépését biztosítsák, az üldözöket pedig a határvonal átlépésétől eltántorítsák. A titkosszolgálati módszerek kiterjesztése a visszaigért, de vissza nem adott Bánság térségére minden bizonnyal új része lehetett a csendőrség titkosszolgálati módszerekkel folytatott tevékenységének. Ezt az új szerepkört a csendőrség kiválóan teljesítette. A szerepkör ilyen jellegű módosításához nyilvánvalóan szükséges volt a központi államhatalom vezetésének a beleyezése, ha csak nem innen indult el a szerepkör gyarapításának az igénye. Bárhogyan is történt, az eredmények önmagukért beszélnek, amely a csendőrségi bűnügyi-szakemberek kiválóságát támasztja alá.

A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XV. KAISER Ferenc

A történelemtudomány Ph.D. doktora. A rendvédelem-történet magistere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Magyar Hadtudományi Társaság tagja. Kutatási területe a két világháború közötti Magyar Királyi Csendőrség és a magyar hadihajózás története.

29. Az őrs mindennapi élete.

VII. évf. (1997) 8.sz. 46-56.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

30. A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között.

VIII.évf. (1998) 9.sz. 39-44.p.

Magyarországon 1945-ig a Magyar Királyi Csendőrség felelt a vidék közbiztonságáért. A csendőrség katonailag szervezett, szigorú hierarchia szerint tagozódó testület volt. A közbiztonság megőrzése alkotta fő feladatát, melynek érdekében járőrszolgálatokat teljesítettek. A csendőrség legkisebb szervezeti egysége az őrs volt. Feladataik közé tartozott a körzethez tartozó boltok, kocsmák és italmérések, különféle vásárok, illetve zenés-táncos mulatságok ellenőrzése. Nép-szerűtlenebb feladat volt az adóbehajtók védelmének biztosítása. Egyes alakulatok a határőrizetben is részt vettek. Állandó feladatuk volt a csempészet elleni harc. A csendőrség szintén részt vett a vasúti szállítmányok biztosításában és a többi állami szervezettel együtt a zsidóság 1944-es deportálásában.

A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Gazdasági Rendvédelmünk a XIX–XX. században*” című IX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

KÁLMÁN Zsolt

A hadtudomány Ph.D. doktora. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe Somogy vármegye XIX–XX. századi rendvédelem-története.

31. A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig.

XIV. évf. (2008) 17.sz. 26-36.p.

A szerző a Magyar Királyi Csendőrség Somogy megyei közrendvédelmi szolgálatát elemzi a korabeli szolgálati fajták és szolgálatteljesítések statisztikai jellegű feldolgozásával. A feltártak jól érzékeltetik, hogy viszonylag mérsékelt számú személyi állománnyal is hathatós eredményeket lehet elérni a közbiztonság javítása terén körültekintő szolgálat szervezés teljesítésével. A statisztikai adatfeldolgozást a szerző nem kapcsolta össze a vizsgált időszak köztörténeti eseményeivel.

A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai.*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

32. Somogy vármegye bűnüldözési tapasztalatai a kiegyezéstől a I. vh-ig.

XVI. évf. (2009) 19.sz. 60-63.p.

A szerző korabeli dokumentumokra és eseményekre alapozva igyekezett rekonstruálni a dualizmuskori bűnügyi helyzetet. A vizsgált időszakban a mainál sokkal nagyobb területet fedett be az eredeti vegetáció és a megye lakossága is kevesebb volt, mint a XXI. század elején. A szerző kutatása szerint pedig a bűnügyi helyzet jobb volt a jelenleginél. A bűncselekmények jellege, a gazdasági, társadalmi környezet és a lakosság morális állapota lényegesen eltért a harmadik évezred elején tapasztalható viszonyoktól. A kiegyezéstől az első világháborúig jelentős mértékben változtak a bűnelkövetési módszerek, valamint a bűnüldözők tevékenysége is. A bűnüldözésben a legjelentősebb szervezet a Magyar Királyi Csendőrség volt, amelynek tevékenysége meghatározó módon formálta a megye bűnügyi helyzetét.

A tanulmány korábbi változata 2005. október 6-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XVII. KESERŰ István († 2004)

Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa, nyugalmazott főiskolai tanár, a rendvédelem-történet magistere, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság örökös tiszteletbeli elnöke. Kutatási területe a magyar határőrizet 1945–1956.

33. Rendőrség és csendőrség Magyarország hadbalépésétől a hadműveletek befejezéséig.

VI. évf. (1996) 7.sz. 35-45.p.

A csendőrség és rendőrség szervezete a háborús években alapvetően nem változott. A tanulmány foglalkozik a csendőrség és rendőrség Muraköz megszállása utáni helyzetével, amiből kitűnik, hogy a rendvédelmi testületeknek közel sem volt egyszerű feladatuk ezen a területen. A közbiztonsági helyzet romlásának okozója az egyre erősödő partizáncsoportok tevékenysége volt, melyek folyamatos nyugtalanságot és károkat okoztak. 1944-ig Magyarország területén a rendvédelmi szervezetek alapvetően a békeszolgálat szabályainak megfelelően látták el tevékenységüket, bár a bombázások számos új feladatot róttak rájuk. A szovjet előrenyomulás miatt a magyar rendvédelmi testületek erőit is bevetették a harcokban, amelyekben felszereltségük és megfelelő képzettségük híján felmorzsolódtak. A súlyos veszteségek után a rendvédelmi szervezetek történetének új fejezete az Ideiglenes Nemzeti Kormány felállásával vette kezdetét.

A tanulmány korábbi változata 1995. október 25-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Háborúból diktatúrába*” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

34. A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben.

VII. évf. (1997) 8.sz. 57-59.p.

A második világháborúban a csendőrség a Délvidék kivételével 1944-ig békeszolgálatot látott el. 1944-ben a háború elérte az ország keleti szakaszát, és elkezdődtek az ország ellen a légi támadások, partizánakciók. A katonai vezetés hadműveletei során felhasználta a csendőrséget, ám mivel nem vették figyelembe adottságait, képzettségüket, indokolatlanul nagy veszteségeket szenvedtek. A csendőrök a fenti problémák ellenére jól állták meg a helyüket a frontszolgálatban. A végletekig kitartó csendőrök gyakran szó szerint az utolsó leheletükig küzdöttek. A háború utolsó szakaszában részesei voltak a németek elkeseredett utóvédharcainak, így sorsuk a pusztulás és hadifogság lett. A Budai várban rekedt erők egyetlen híradó eszköze a csendőr rádió volt, melynek utolsó üzenete tükrözi a csendőrök elszántságát: „A királyi vár romjai között teljesen körül vagyunk zárva. Kenyerünk, vizünk már napok óta nincs. Életünkkel leszámoltunk, sorsunkat a jó Istenre bíztuk.” A budavári harcokat egyetlen csendőr élte túl a 3 000-ból.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-

történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XVIII. KISS GÁBOR ⚔✳ († 2006)

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

35. Csendőrök az emigrációban.

VII.évf. (1997) 8.sz. 60-61.p.

A második világháború és az azt követő politikai rendszer miatt számos csendőr kényszerült emigrációba. Mivel a testületet feloszlatták, tagjait kollektív alapon háborús bűnössé nyilvánították. A külföldre szorult csendőrök JEGENYÉS Pál szk. csendőr főtörzsrőmester szervezésével létrehozták a M. Kir. Csendőr Bajtársi Közösséget (MKCsBK) és publikációját, a Bajtársi Levelet, mely 1947-től az ezredfordulóig összekötötte a csendőröket. Ez a levél komoly rendvédelem-történeti érték. Okmányerejű bizonyítéka a csendőrsors változásainak, és méltó példa minden hivatásos számára, hogy csendőrnnek lenni nem csupán munkaviszony volt, hanem a megélt „Híven, becsülettel, vitézül” jelszón alapuló életszemlélet, amely képes volt összehozni és összetartani az embereket még a legsanyarúbb körülmények között is.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XIX. KISS ISTVÁN GÉZA ⚔

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar pénzügyőrség története.

36. A Magyar Királyi csendőrség hagyományai, muzeális emlékégyeinek őrzési helyei hazánkban és külföldön.

VII.évf. (1997) 8.sz. 62-67.p.

Magyar Királyi Csendőrség történetének, hagyományainak ismert és még fellelhető emléktárgyainak összegyűjtése, feldolgozása, bemutatása és megőrzése kiemelt, körültekintést igénylő feladat. Eljött az idő, hogy a külföldön szétszórta található csendőr bajtársak által őrzött emlékek méltó helyükre kerüljenek. Száz esztendővel ezelőtt már létrejött egy csendőr bűnügyi múzeum, amelynek főleg oktatási feladata volt. Ennek anyaga azonban a második világháború során megsemmisült. A hagyományok újjáélesztéséhez hosszú évek tervszerű munkájára lesz szükség és arra, hogy a csendőrök felfogásukhoz híven a gyűjtést becsülettel és vitézül valósítsák meg. (A csendőrök anyagát 2000-ben hazaszállították, de az azóta sem került állandó kiállításra – Szerk.)

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XX. KOMÁROMI GÁBOR

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

37. A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919–1925 között.

IV.évf. (1994) 5.sz. 90-91.p.

A román megszállás idején a magyar csendőrség felett az ellenőrzést YATES amerikai ezredes gyakorolta. A románok kivonulása után a csendőrök száma 6 000 főre apadt, így a honvédelmi miniszter a Nemzeti Hadsereg állományából erősítette meg azt, megközelítőleg 17 000 főre emelve a létszámot. A kerületi parancsnokság törzsből, pótszárnyakból, szárnyakból, a szárny szakaszokból, a szakasz járásokból, a járás őrsökből állt. Emelték a határszéli különítmények számát is. 1921-ben bevezették a vármegyei csendőrszervezetet, melynek indoka az volt, hogy túl sok őrsre jutott egy-egy parancsnokság, tehát sűríteni kellett a csendőr tiszt parancsnokságo-

kat. Ez a szervezet sem vált be igazán, ezért 1924-ben a testület újjászervezték, majd szükség szerint bővítették: Az átszervezés utáni felépítés jól bevált és megmaradt az Ideiglenes Nemzeti Kormány által kiadott, a Magyar Királyi Csendőrség szervezetét megszüntető rendeletéig.

A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXI. MARKÓ György ⚔

A hadtudomány kandidátusa, a *Hadtörténelmi Közlemények* HU ISSN 0017-6540 szerkesztőbizottsági tagja. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar hadtörténelem.

38. Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 73-79.p.

A szerző — mint a délvidéki razzia iratanyagaival foglalkozó levéltáros és a témát feldolgozó publikációk szerzőtársa és szerkesztője — történeti áttekintést nyújt az iratanyag jellegéről, sorsáról. Az iratanyagokból, illetve azok keletkezési körülményeiből vezeti le az érintettek zaklatott sorsát. A tanulmány pontos jegyzéket tartalmaz a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága elé állított tisztekről. A szerző nem csupán érzékelteti, hanem le is írja, hogy a témakörben keletkezett, illetve ahhoz kapcsolódó bírósági ítéleteket nem lehet valódi ítéletnek tekinteni, mivel azok valamilyen politikai elvárás nyomán keletkezett koncepciós ítéleteknek tekinthetők.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–1945*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXII. OLASZ Lajos

A történelemtudomány Ph.D. doktora. Egyetemi adjunktus. A Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Repüléstörténeti Társaság tagja. Kutatási területe a két világháború közötti időszak és a II. világháború hadtörténete.

39. A légi csendőrség Magyarországon.

XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 105-120.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

XXIII. ÖRY Károly ⚔ ♦ DT.

Bölcsészdoktor, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XVIII–XX. század magyar rendvédelem története.

40. Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A francia csendőrség történeti előzményei.

VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p.

A királyi Franciaország, kontinensünk egyik meghatározó állama volt évszázadokon át, számos téren példát állítva Európa más államai számára. Franciaország hozta létre azt az örtestületet, amely valamennyi csendőrség mintájául szolgált. Ezen testület első jelentős periódusa 1221 és 1474 közé tehető, neve Maréchaussée volt és mozgó katonai bíróságként működött. Erre a funkciójára azért volt szükség, mert a hadseregben szolgáló zsoldosok magától értetődőnek tekintették a hadművelési területen a szabad rablást és egyéb erőszakos cselekményeket, ami különösen azért okozott problémát, mert a harcok jelentős része francia területen folyt. A lakosság élete és javai védelmében létrehozott testület megfékezte az erőszakos cselekményeket. A háborús korszak vége után az elbocsátott, kóborló zsoldos csapatok miatt továbbra is szükség volt testületre. A zsoldos csapatok eltűnésével a Maréchaussée-t nem oszlatták fel, hanem minden tartományban meghonosították és állandó testületként fenntartották. Így született meg a francia csendőrség.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági örtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXIV. PARÁDI József DT.

Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa. Az ELTE-ÁJK Magyar Jogtörténeti Tanszék külső munkatársa, a Hadtudományi Doktori Iskola témavezető oktatója, a rendvédelem-történet magistere, a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületi tagja, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke, a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-7674 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 főszerkesztője. Kutatási területe a magyar rendvédelem története 1867–1945.

41. A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.

II.évf. (1992) 3.sz. 21-28.p.

A dualizmus idején a közrendvédelem fogalma nem csupán a mai szakterületet takarta, hanem az egész belügyi tevékenységet, így a tanulmány címe a teljes rendvédelmi tevékenységre értendő. A dualizmus tradíciói több okból is lényegesek, a korszak tanulságai előremutatóak lehetnek. Az 1848/49-es forradalmat és szabadságharcot orosz túlerővel verték le, utána diktatórikus és anakronisztikus rendszert, a neoabszolutizmust vezették be. A rendszer gazdasági nehézségek miatt — mivel rugalmatlansága miatt nem tudta biztosítani a polgáriasodás gazdasági lehetőségeit — megbukott. Kísértetiesen hasonlít a helyzet az 1956-os eseményekhez, ahol szintén az orosz hadsereg beavatkozása állított vissza egy hasonlóan diktatórikus rendszert, amely szintén gazdasági nehézségek miatt bukott meg. Ebből kiindulva joggal feltételezhetjük, hogy a kiegészítést követő rendvédelmi megoldások számos támpontot adhatnak a jövőre vonatkozóan. A tanulmány részletesen foglalkozik a tett intézkedésekkel, a csendőrség létrehozásával és szükségességével, a felmerült problémákkal és megoldásokkal.

A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Tradíció és korszerűség.*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

42. A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881–1918.

VII.évf. (1997) 8.sz. 78-83.p.

Az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc leverése után a francia mintára kialakított osztrák csendőrség tartotta fenn a rendet Magyarországon is. Ezalatt az idő alatt a csendőr elsősorban elnyomót jelentett. A kiegyezés után visszaállított pandúrintézmény viszont képtelen volt fenntartani a rendet. Emiatt született meg az 1881/III.tc. a Magyar Királyi Csendőrség felállításáról, melyet az uralkodó 1881. február 14-én szentesített. 1884-ben a csendőrség már az egész ország területén működött. Létszáma: 115 tiszt és 5 052 főlegénység. Alacsony létszáma ellenére rendkívül magas hatékonysággal működött. Ezt egyrészt központosított szervezetével és erős belső fegyelmével, másrészt tagjainak hivatástudatával és a folyamatos fejlesztésekkel érték el. A közbiztonság őrizete mellett a csendőrség határőrizeti feladatokat is ellátott.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örököstől útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

43. A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.

XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p.

A dualizmus időszakában működő határszéli csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete közötti együttműködést mutatja be a tanulmány feldolgozva a két szervezet közötti kapcsolattartást, illetve a hírszerzés határmenti teendőiben a határszéli csendőrség speciális feladatait. A határszéli csendőrség teendői kiterjedtek a határon személyek és üzenetek rejtett formában történő átjuttatására, a határforgalomban a gyanús személyek kiszűrésére, a beszervezhető személyek felkutatására és beszerzésére, a határ túloldalán katonai szempontból érdekes információk gyűjtésére.

A tanulmány korábbi változata 2000. november 08-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Az ezer éves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

44. A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsga rendszere.

XIII.évf. (2007) 16.sz. 100-104.p.

A tanulmány a polgári magyar közigazgatás személyi állománya szakmai képzésének a részeként a szakvizsgarendszer ismertetésébe ágyazva mutatja be a csendőr tisztképzés rendszerét. A szerző rávilágít arra a körülményre, hogy a csendőr tisztképzés az állami szakvizsgarendszer speciális elemeként működött. A korabeli csendőr tisztképzés nyomán rendkívül jól felkészült, alapos elméleti és gyakorlati ismeretekkel bíró fiatal csendőr tisztek kerültek az első tiszti beosztásukba. A rendszer máig példamutató értékű, melynek hasznát kétség kívül elsősorban Magyarország lakossága élvezte. A tiszti kar magas szakmai tudásszintje megmutatkozott a szervezet eredményességében és abban, hogy csekély létszámmal is hatékonyan tudott működni.

A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

45. A csendőrség magyarországi története.

XVI.évf. (2009) 19.sz. 64-88.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

46. Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán.

XVII.évf. (2009) 20.sz. 93-99.p.

A szerző politikai prekonceptióktól mentesen, érzelmi befolyásoltság nélkül, a történelmi tények egzakt értékelésével igyekszik a testületről véleményt nyilvánítani. A szerző dolgozatában azzal a jelenséggel foglalkozott, hogy Magyarországon — egy évszázadon belül — három ízben hozták létre, illetve szüntették meg a szervezetet. A tanulmány a szervezetet ért leggyakoribb vádakkal is foglalkozik, nevezetesen a tömeggyűlések elleni fellépésével, a zsidók deportálásában való részvételével, a politikai rendőrség jellegű tevékenység végzésével.

A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

47. A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.

XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p.

A polgári magyar állam határőrizetének ugyan még nem önálló szervezetként működő, azonban az első határőrizeti szakmai szervezete a határszéli csendőrség volt, amely a csendőrségen belül csapatnem jelleggel fejtette ki tevékenységét. A szerző a felállítás előzményeit, körülményeit feltárva ismerteti a szervezet létrehozását, működését, együttműködését a társ rendvédelmi testületekkel. A szervezet bemutatása kiterjed a testület felépítésére, az adminisztrációra, a létszámra, a személyi állomány képzettségére, a testület belső függelmi viszonyrendszerére is.

A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

48. A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 80-90.p.

A szerző a testület létrehozásától (1881/III.tc.) a feloszlásáig (1690/1945.ME.r.) nyomon követi a szervezet főbb változásait, bemutatva a tendenciákat. A Magyar Királyi Csendőrség — adaptálva a külföldi csendőrségek tapasztalatait, a magyarországi hagyományokat, tekintettel a korábbi hazai közbiztonsági helyzetre és igényekre — hatékony struktúrát alakított ki, amely elősegítette a személyi állomány célszerű diszlokációját és a szervezet vezetésének eredményes megvalósítását. A szervezeti elemek bemutatása mellett a szerző ismerteti a struktúra hatékonyságát, amely messze felülmúlja a harmadik évezred elején működő rendőri szervezet eredményességét.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában*”

és Magyarországon 1849-2005.” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

49. A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenysége.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 91-99.p.

A szerző a korabeli jogi szabályozásra és a történelmi körülményekre tekintettel mutatja be a testület szolgálati teendőit. Ebből fakadóan ismerteti a csendőrségi szolgálati formák korabeli szabályozását, amely a testület jogállásán illetve a személyi állomány csoportjainak jogosultságain nyugodott. Kitér a csendőrségi szolgálattal kapcsolatos néhány, a köztudatban elterjedt nézet magyarázatára, illetve a történelmi körülményekből fakadó tevékenységek ismertetésére is.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

50. A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia

Magyar Királysága külső határainak őrzésében.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p.

Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában az Osztrák Császárságban és a Magyar Királyságban, valamint az általuk közösen kormányzott Bosznia-Hercegovinában egy-egy önálló csendőrség működött. A horvát csendőrség ugyanis a Magyar Királyi Csendőrség részét alkotta, bár — a horvát bán alárendeltségében — autonóm módon működött. A két társország és az 1878-ban okkupált, majd 1908-ban anektált tartomány csendőrségei részt vettek a külső határok őrzésében, jelesül a zöldhatár őrzésében. A rendvédelem — annak részeként pedig a határőrizet — nem tartozott a kiegyezési törvényben foglalt közös ügyek közé. Ennek ellenére azonban az Osztrák Császárságban, a Magyar Királyságban és Bosznia-Hercegovinában egyaránt a külső határok őrzésére nem hoztak létre olyan határőrizeti testületet, amely — a mindenkor határőrizet három klasszikus teendőit, a határforgalom ellenőrzését, a zöldhatár őrzését és a határrend betartását — egyaránt megvalósította. E helyett a két társországban és az okkupált majd anektált tartományban a határőrizeti részfeladatokat szétesztették azon rendvédelmi testületek között, amelyeknek az alapfeladataival harmonizált az adott határőrizeti részteendő. A határőrizeten belül az egyes testületek súlya és hatásköre azonban már eltérő volt a három térségben, illetve időszakonként is változott. Az alaphelyzetben meglévő azonosságnak azonban nem egyenes következménye, hogy a két társországban és a közösen irányított tartományban a csendőrségek a határőrizetben azonos tevékenységet, azonos módon láttak el.

A csendőrség határőrizeti teendőinek ellátása tekintetében a mintát egyértelműen az osztrák csendőrség jelentette. Az osztrák mintát vette át a bosznia-hercegovinai csendőrség. A Magyar Királyi Csendőrség pedig — OLÁH Ödön csendőrezredes bosznia-hercegovinai és ausztriai tanulmányútjának tapasztalatai nyomán — szintén a jól bevált gyakorlatot adaptálta működésében.

Az Osztrák-Magyar Monarchia csendőrségeinek a külső határok őrzésében azonos módon megvalósuló részvétele nem központi akarat eredménye volt, hanem az eredmények átvétele nyomán jött létre.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

51. A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.

XXII.évf. (2012) 25.sz. 102-110.p.

A szerző az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverése nyomán kialakított neoabszolutizmus, az 1867. évi kiegyezésből fakadó dualizmus, az 1919. évi Tanácsköztársaság és a leverését követő rendszer, végül pedig az 1945. évi szovjet megszállás után létrehozott pártállam rendszerváltozásai kapcsán vizsgálja a csendőrség helyét. A szerző megállapítja, hogy a XIX-XX. századi magyarországi rendszerváltozások során megvalósított csendőrség-feloszlatások okai — a feloszlatók által deklaráltan — nem szakmai, hanem politikai természetűek voltak. A központi kérdés soha nem maga a csendőrség szervezete volt, hanem hogy mit kívánt az államhatalom megvalósítása. Emiatt szüntették meg a polgári állam egyik legszilárdabb támaszát képező

csendőrséget. Amikor azonban nem a polgári állam felszámolása volt a cél, a szervezetet visszaállították. E folyamat 1945 után, illetve az 1989. évi rendszerváltozással szakadt meg.

A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk.*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

52. Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége

XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

XXV. PERJÉSI György ifj.

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

53. A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938–1945.

XIII. évf. (2007) 16.sz. 105-106.p.

A szerző a hazai és a nemzetközi politikai események, a területviszacsatolások és a második világháború magyarországi harcainak tükrében vizsgálja a testület szervezetmódosításait, valamint az abból fakadó létszámváltozásokat. A csendőrség személyi állománya háborús veszteségeit és a békeidőszak üldöztetéseiből fakadó létszámvesztéseket igyekezett a szerző feltárni és bemutatni, melynek során valószínűleg támaszkodhatott édesapja személyes élményeire és az általa gondozott biográfia adatokra. A szerző írásában úgy véli, hogy a csendőrséget elítélő rendelet hatálytalanításával a testület becsületét helyreállították.

A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXVI. RAVASZ István

A hadtudomány kandidátusa. a Károli Gáspár Református Egyetem megbízott előadója. A Finn-Magyar Téli Háborús Emlékbizottság és a Második Világháború Nemzetközi Történész Bizottság magyar tagozatának titkára. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, a Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Történészek Világszövetsége, a Magyar Történelmi Társulat, a Magyar Történész-Múzeológusok Társasága, a Pulszky Magyar Múzeumi Egyesület és a Szent László Hadosztály Bajtársi Egyesülete tagja. Hadtörténelmi szakértő. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar hadtörténelem.

54. Csendőrpuccs, vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállításáa.

VII.évf. (1997) 8.sz. 84-87.p.

A zsidó rendeletek kiadása után Magyarország német megszállását követően megkezdődött a zsidóság gettókba kényszerítése, majd deportálása. A német jelenlét miatt egyre inkább felbátorodott szélsőjobb egyre gyakrabban gondolt a kormányzó hatalmának névlegessé tételére. A rendszerint téglagyárak területén felállított gyűjtőtáborokból, ahol embertelen körülmények uralkodtak, indították őket marhavagonokban a birodalmi táborokba. HORTHY Miklós ellenezte a deportálásokat, de csak akkor lépett fel ez ellen, amikor már a budapesti zsidóság kitelepítésére került volna sor (amikor tudomást szerzett a táborok mikéntjéről). Ezzel végképp elvesztette HITLER bizalmát, de a csendőrség Horthy iránti hűsége a ténynek alapján kétségtelen.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXVII. SALLAI János

A hadtudomány egyetemi doktora és a néprajz Ph.D. doktora. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar Történeti Tanszék külső előadója. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Magyar Hadtudományi Társaság tagja. Kutatási területe a magyar államhatárok története.

55. A határszéli csendőrség fegyverhasználata.

VII. évf. (1997) 8.sz. 88-90.p.

A kiegyezés következtében felszámolták a katonai határvidékeket és Magyarországnak csak az Osztrák-Magyar Monarchiával közös határszakaszain őrizték az ország határát. A magyar-román és a szerb-magyar határon a határőrizet jelentősége növekedett, ezért az ország leghatékonyabb testületét a Magyar Királyi Csendőrséget vonták be e határszakaszokon a határőrizeti teendők megvalósításába. A körülmények miatt fegyveres járőrszolgálatra volt szükség. Csendőr bárkivel szemben használhatott fegyvert, társadalmi rangra tekintet nélkül. Akkor is lehetett, ha az ellenőrzendő személyek felszólítására nem álltak meg. Erre a szigorú intézkedésre első sorban a csempészet megakadályozása miatt volt szükség. A határszéli csendőrség feladatait az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásáig látta el.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági örösterület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

56. Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyverhasználata a XIX. században.

IX.évf. (1999.) 10.sz. 154-159.p.

A rendvédelmi szervezetek fegyverhasználata mindig is kiemelt érdeklődést váltott ki a politikai életben résztvevők és a polgárok körében. A csendőrség felállításában nagy szerepe volt Franciaországnak. Franciaországban a csendőr fegyverhasználatát a XVIII. század végén a csendőr elleni erőszak vagy tettelegesség alkalmazása, illetve a rábízott őrhely vagy személy megvédeése, ellenszegülés esetére határozták meg. Európa más államaiban, így hazánkban is a francia fegyverhasználat alapelveit alkalmazták, így a csendőr köteles volt fegyverét használni azzal szemben: aki a csendőrt erőszakosan megsértette vagy támadással fenyegette; akit bűncselekmény elkövetésén tetten ért és a felszólításra nem adta meg magát; aki őrizet alatt állt és szökést kísérelt meg; aki ellenséges viszonyok között magát gyanússá tette és felszólításra elszaladt (gyakorlatilag a kémekeket kellett érteni alattuk). A fegyverhasználatot szabályozó törvény ezeken a fegyverhasználati eseteken túl is szabályozták román és szerb viszonylatban.

A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXVIII. SÁGVÁRI György

A hadtudomány kandidátusa. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar állam fegyveres testületeinek egyenruhátörténete.

57. Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus kori Magyarországon.

III.évf. (1993) 4.sz. 161-169.p.

A dualizmus öltözködési divatja rendkívül sokszínű volt. A hagyományörző magyar ruhától a legmodernebbnek számító öltözetekig minden megtalálható. Ebben a viseleti tarkaságban különleges helyet foglaltak el az egyenruhák és a formaruhák. Egységes egyenruhája volt a csendőrségnek. Kabátot, nadrágot mindvégig a birodalmi minta szerint viseltek. Később magyarosodni kezdett az egyenruha, de ez pusztán a szimbólumok díszítése szintjéig jutott. A csendőrség egyenruházata mindig is a honvédségéhez igazodott, akárcsak a rendfokozatok. Ezzel szemben a rendőrség ruházata inkább joviális jellegű volt, és a rendfokozatok is eltértek a csendőrségétől.

A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett

rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A dualista Magyarország rendvédelme.*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXIX. SIMON Ferenc († 2006)

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

58. A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonzbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.

VIII.évf. (1998) 9.sz. 45-48.p.

A tanulmány egy csendőr személyes élményeit tartalmazza a hajdani járőrszolgálatából. "A szolgálat előtti eligazítás olyan volt számukra, mint a pap ígéhirdetése." A járőr gyakran a legnépszerűtlenebb feladattal, az adóbehajtók biztonsági kíséretével kezdte a napot. Egy szegény család utolsó sertését kellett egyszer az adóbehajtónak lefoglalni. Hiába volt az özvegy könyörgése, az adót meg kellett fizetni. Ám a járőrparancsnok az asszonyt behívta a házba és titokban saját zsoldjából adott neki, hogy az adósságát kifizethesse. Ilyen és sok más eseményről hallhattunk első kézből a tanulmány előadójától.

A tanulmány korábbi változata 1997. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Gazdasági Rendvédelmünk a XIX-XX. században*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

69. Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.

IX.évf. (1999) 10.sz. 160-163.p.

A referátum Raoul WALLENBERG és egy csendőr kirendeltség deportálás idejének tevékenységéről szól. 1944-ben konferenciát rendeztek a zsidók megmentésére, így Magyarországon létrejött a gellérthegy svéd kirendeltség, melynek működtetésével WALLENBERG-et bízták meg. Egy csendőr különítménynek kellett megakadályozniuk innen a zsidók elhurcolását, ami sikeresnek bizonyult. WALLENBERG pedig svéd menleveleket juttatott el a zsidókhoz. Sajnos a csendőr különítmény által végzett munkát nem ismerték el, helyette az érdemtelen megbélyegzést kapták. WALLENBERG az USA által emlékbélyegben részesült, eltűnését, hollétét fél évszázados homály takarja.

A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXX. SUBA János

A geodézia egyetemi és Ph.D. doktora, a rendvédelem-történet magistere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, a Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774 és a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1785-3257. szerkesztője, magyar államhatár-történeti szakértő. Kutatási területe a magyar állam geodéziai elhelyezkedése és jelölése története.

60. A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919–1923.

VII.évf. (1997) 8.sz. 91-94.p.

Az első világháború után Magyarország határait demarkációs vonal jelölte ki. Északon a Csehszlovák megszállás alá került magyar területek és az anyaország között fennálló kapcsolatokat a demarkációs vonal nem tudta elvágni. Az ideiglenes határon 5-5 km széles sávban megengedték a mezőgazdasági forgalmat, ami rövidesen 10 km-re bővült. A magyar-csehszlovák vasúti együttműködést külön egyezmények szabályozták. A határőrizeti feladatokat a Magyar Királyi Vámőrség látta el. A fent említett körülmények miatt a kishatárforgalom igen jelentős és nehezen ellenőrizhető volt. A forgalom összesen 51 fő- és 92 mellékúton zajlott, a többit lezárták, vagy járhatatlanná tették.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itáli-*

án és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az elő-adás, javított, bővített és átdolgozott változata.

61. Határcsendőr zászlóalj 1919–1921. Áttérés a katonai határőrizetre.

XII.évf. (2007) 15.sz. 182-191.p.

A Magyar Királyi Csendőrségnek már volt határőrizeti tapasztalata, melyre a határmenti csendőség által, illetve a katonai határőrizetre való áttérés alkalmával tett szert. A vesztes háború nyomán létrejött helyzetben, az ország belsejében kialakult határ-, illetve demarkációs vonalak hatékony ellenőrzésére a határrendőrség alkalmatlannak bizonyult. Az újjáalakuló magyar haderő alárendeltségébe tartozóan szervezték meg a határcsendőr zászlóaljakat, részben a csendőség, részben pedig a véderő személyi állományából. A határcsendőr zászlóalj szervezésére a fővezérség augusztus 22-én kelt, a katonai közigazgatás újjászervezéséről szóló rendeletben foglaltak alapján került sor. A határcsendőr zászlóaljakat a haderő Határforgalmi Katonai Felügyelője (HKF) felügyelte. A határrendőrséget a belügyminiszter külön rendelettel szüntette meg és a határőrizeti teendők ellátására újabb rendelettel utasította a csendőség határmenti alakulatait. A határcsendőrök a határőrizet mellett a közrendvédelmi feladatokat is ellátták. Létszámuk 10 000 fő körüli volt. A határcsendőrök működési területe a demarkációs vonalaktól számított 8-10 km széles területsáv, az úgynevezett határvonaltól. A határcsendőr zászlóaljak a Magyar Királyi Vámország létrehozásáig működtek. A kormány 1921. március 3-án hozott határozatot a fegyveres őrtestületek fejlesztésére. 1921. augusztus 25-én a pénzügyminisztérium rendelettel állította fel a Magyar Királyi Vámorséget, amely 1921. szeptember elsején átvette a határcsendőr zászlóalj határőrizeti tevékenységét.

A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX–XX. században.” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

62. A Magyar Királyi Csendőség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.

XIII. évf. (2007) 16.sz. 113-120.p.

A szerző az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje vezetésének az elképzeléseit tárta fel a harctevékenység lezárását követő időszakra vonatkozóan. A katonai vezetés világosan látta, hogy a háborús időszakból a békeidőszakba történő átmenet nem lesz zökkenőmentes. Az uralkodó előzetes jóváhagyásával tervet dolgoztak ki az osztrák és a magyar kormány számára mindkét csendőség létszámának jelentős és ideiglenes felduzzasztására, abból a célból, hogy e szervezetek alkalmassá váljanak a katonatömegek leszerelésére, illetve a korábbinál jelentősebb karhatalmi feladatok ellátására. Annak ellenére, hogy a terv kivitelezése jelentős pénzügyi forrásokat igényelt, mindkét kormány egyetértett annak kivitelezésével. Magyar részről a horvát bánal is sikeres egyeztetés valósult meg. A történelmi események felgyorsulása nyomán azonban már nem maradt idő az előrelátó tervek megvalósítására. A vesztes háború katonai és civil tömegei elégedetlenségének a magyar rendvédelmi szervezetek valószínűleg akkor sem tudtak volna gátat szabni, ha felduzzasztott létszámmal működtek volna. A póttartalékosokkal kiegészített és az eredeti hivatásos állomány töredékével rendelkező csendőség pedig elvesztette befolyását az események alakulása felett. Talán mégis másképp alakult volna a Kárpát-medence sorsa, ha a katonai vezetés elképzelését sikerült volna megvalósítani? Ma már kideríthetetlen, azonban az elgondolás mindenképpen érdekes színt foltja az osztrák és a magyar történelem összezavarodott időszakának. A tervezet egyben bizonyítéka a korabeli szakmai vezetés magas színvonalának, előrelátásának és körültekintésének.

A tanulmány korábbi változata 2002. november 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története.” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

63. 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőség.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 119-125.p.

Az Osztrák-Magyar Monarchia tartalékai elfogytak az első világháború állóharcai során. A korábbi háborúkat a gazdasági potenciál és az erőforrások háborúja váltotta fel. Ebben az egyenlőtlen küzdelemben a Magyar Királyság csak veszíthetett ugyan, azonban a háborúba sodródott ország vezetői megkísérelték a lehetetlent. Minden mozgósítható erőt a frontra irányították. Hiába. Ennek a keretében vonultatták be a csendőröket is, akik kiválóan tevékenykedtek az alparancsnoki beoszt-

tásokban. A csendőrök bevonulása azonban jelentős mértékben gyengítette a testületet, amelyet csupán részlegesen tudott ellensúlyozni a pót tartalékosok testületéhez vezénylése. A meggyengült csendőrség pedig nem volt képes megfékezni az elkeseredett emberek éhséglázadásait. A belső rend felbomlott, amely a frontok összeomlásához vezetett. A Magyar Királyi Csendőrség helyét és szerepét vizsgálja a szerző nemzeti történelmünk ezen szomorú időszakában.

A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

64. A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.

XXI.évf. (2011) 24.sz. 126-135.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

65. A császári csendőrség tiszti kara 1849-1868.

XXII.évf. (2012) 25.sz. 116-128.p.

A tiszti kar létszámváltozásaira koncentrált anyag számos táblázatot is tartalmaz. A étszám ismeretése mellett azonban a szerző bemutatja a testület szervezeti felépítését is. Mivel a rendvédelem nem tartozik a szerző kutatási területei közé, ebből fakadóan a csendőrséget a haderő integráns részének tekinti. A csendőrök személyükben katonának minősültek ugyan azonban a szervezet csak részlegesen tartozott a haderő kötelékébe, működésének felügyeltét és irányítást nem a hadügyminisztérium látta el.

A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk.*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXI. SZAKÁLY Sándor

66. Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről.

I.évf. (1991) 1.sz. 38-44.p.

Az 1881-ben létrehozott Magyar Királyi Csendőrség centralizált, közbiztonsági, katonailag szervezett örtestület volt. Az 1920-as években a csendőrség kötelékében katonai alakulatokat is elrejtettek. A testület közbiztonsági és belső szolgálatot látott el. Háromféle szolgálati formát különböztettek meg: rendes szolgálatot, a felhívásra történő szolgálatot, illetve az ellenőrző szolgálatot. 1928-ban létrehozták Pécssett a Közrendészeti Akadémiát, mert a Ludovika kicsinek bizonyult, de ez 1931-ben meg is szűnt. A 1930-as években állították fel a központi nyomozóparancsnokságot. A II. világháború idején megerősödött a csendőrség, növekedett a létszáma is. A csendőrséget 1945-ben oszlatták fel, elsősorban politikai szempontok alapján.

A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848–1945.*” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

67. A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője.

II.évf. (1992) 3.sz. 29-34.p.

A két világháború közötti korszak tapasztalatait és vívmányait ötven évig nem hogy hasznosítani, de még említeni sem volt tanácsos. Emiatt különösen nehéz pontosan felkutatni ezen időszak rendvédelmi szervezeteit, így a tanulmány két szervezetre, a rendőrségre és a csendőrségre koncentrált. 1919-ben valamennyi testületet beolvastották a Vörös Őrségbe. A Tanácsköztársaság után azonban restauráció következett és az 1881/III.tc. a csendőrségről szóló törvény újra hatályba lépett. Ezen tc. alapján szervezték újra a csendőrséget, azonban a trianoni békediktátum miatt szükséges volt egy új törvény, az 1922/VII.tc. meghozása. A csendőrség feladata elsősorban a bűnmegelőzési célú járőrözés volt. Az idő múlásával megjelent a szakosodás, kialakult a vasúti- és vízi csendőrség, valamint a központi nyomozó szervezet. Rendkívül szigorú képzési követelmények, szilárd fegyelem erősítette a csendőrség szakmai felkészültségét. A rendőrség ezzel szemben egy lazább, civil ruhás szolgálatra épülő, főleg nyomozási tevékenységet ellátó szervezet volt, amely elsősorban a városokban működött.

A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Tradíció és korszerűség.*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

68. A Magyar Királyi Csendőrség az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület.
III.évf. (1993) 4.sz. 51-58.p.

Az 1848–1849. évi magyar forradalom és szabadságharc leverése után Magyarország területén az osztrák csendőrség zsandárezreidei tartották fenn a rendet egészen a kiegyezésig. A zsandárok kivonása után a vármegyék pandúri és csendbiztosi intézményei nem tudták megállítani a bűnözést. TISZA Kálmán miniszterelnök 1880. november 29-én törvényjavaslatot nyújtott be a magyar közbiztonsági intézmények újjászervezéséről. A törvényjavaslatot kisebb módosításokkal 1881/III.tc.-ként fogadták el és hirdették ki. Ezen törvény alapján jött létre a Magyar Királyi Csendőrség, mely a belügyminiszternek és bizonyos ügyekbe a honvédelmi miniszternek lett alárendelve. Szervezetileg csendőr kerületparancsnokságra, csendőr szárnyparancsnokságokra, csendőr szakaszparancsnokságokra és csendőr őrsőkre tagozódott. Szigorúak voltak a felvételi követelmények és rendkívül szigorú fegyelem uralkodott a csendőrségen belül. Többek között ennek köszönhető kivételes eredményességét.

A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A dualista Magyarország rendvédelme.*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

69. Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége (Rövid áttekintés).
IV.évf. (1994) 5.sz. 55-58.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

70. A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.
V.évf. (1995) 6.sz. 122-129.p.

Az újjászervezett csendőrség szervezetében az 1920-as években változás ált be, a korábbi tagozódást új váltotta fel. A legkisebb egység továbbra is az őrs maradt, ez lehetett gyalog, lovas és vegyes őrs. A csendőrség magasabb szintű szervezetei a járások, a szakaszok, a szárnyak, az osztályok, majd legfelsőbb szintként a kerületek voltak. A területi visszacsatolásokig Magyarországon hét, utána kilenc kerületi parancsnokság működött. Az őrsökön végzett közbiztonsági járőrszolgálat mellett a csendőrség bünyügyi nyomozói munkát is végzett. Rendkívül nagy figyelmet fordítottak a képzésre, úgy elméleti, mint gyakorlati szinten. A csendőrség tagjainak életét szigorú előírások szabályozták. Laktanyai körletekben helyezték el őket, ettől csak a családosok esetében tértek el, bár azok jelentős része is az őrsi laktanyában lakott. Szigorúan tilos volt bármit is elfogadniuk magánszemélyektől, az esetleges jutalmazásra szánt összeget a csendőrség jutalmazási és segélyezési alapjába lehetett befizetni.

A tanulmány korábbi változata 1994. októberében hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

71. Akik a Magyar Királyi Csendőrséget – 1938 és 1945 között – vezették.
XXI.évf. (2011) 24.sz. 136-153.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

XXXII. SZELEI József

Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

72. Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető.
VII.évf. (1997) 8.sz. 103-104.p.

Az 1930-as években egyre több katonai alakulatot rejtettek fedőnév alatt a szabad fegyverkezés tilalma miatt. A fedő intézmények egyike volt a Magyar Királyi Rendőr Újonc Iskola. Ide vonult be SZELEI József 1937. október 1-jén katonai szolgálatára. A tanulmányban élményeit rögzítette, ahogy a kiképzés után előbb Kárpátalja visszafoglalásában vett részt, majd a csendőrséghez átsze-

relve nyomozószolgálatot látott el. Figyelemre méltó, hogy a nyomozás során már akkor is a kriminalisztika alapelveire építve dolgoztak.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXIII. SZÜCS János

Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

73. A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban.

IX.évf. (1999) 10.sz. 189-191.p.

A jelenlegi Francia Nemzeti Csendőrség 1791 óta létezik. A csendőr kerületek megfelelnek az adminisztratív tagozódásnak. A csendőrség legfőbb parancsnoka a francia köztársasági elnök. A szervezetnek alapvetően két funkciója van: honvédelmi, valamint rendvédelmi. A csendőrség feladatai közül a leglényegesebb a közrendvédelem. Ezen felül hatáskörét gyarapítják még a vízrendészeti és a közlekedésrendészeti teendők is. Speciális feladatokat látnak el a barlangász csendőrök, a hegyi mentő csendőrök, a légirendész csendőrök és a légiszállító csendőrök. A testület szervezetének különleges részét alkotja a biztonsági és különleges bevetési elit alakulat, amely a csendőrségi kommandóból, csendőrségi ejtőernyős századból és a csendőrség elnöki biztonsági csoportból áll. A csendőrséghez tartozik még a Mobil Csendőrség és a Köztársasági Gárda is, amelyek a katonai és külföldi személyek védelmét látják el.

A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el Budapesten A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXIV. TAMÁSKA Endre ✖ († 2010)

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség története.

74. Egy csendőr őrs országos tekintélye.

IX.évf. (1999) 10.sz. 12-18.p.

A maga nemében érdekes tanulmányból ismerhető meg, milyen jelentős szerepet képes betölteni egy csendőr őrs. A szovjetek ejtőernyős partizán egységeket dobtak le hazánk területére, a lengyeleknél is nagy tömegekben gyülekeztek már a partizánok, rajtaütöttek a német őslakosságon, lemészárolták a legénységet és a lengyeleket is gyilkolták. Az esetleges szovjet partizánbetörés megakadályozására lépett fel egy határmenti magyar csendőr őrs, melynek nyomán lezárták a magyar határ frekvenciáit. Ezen akció részletei ismerhetjük meg a szerző tanulmányából, aki személyesen vezette a határlezárás korabeli műveletét.

A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXV. VARRÓ István Tamás ✖

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola doktorandusza. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar pénzügyőrség története.

75. Rádió közvetítés az ungvári csendőr iskolából.

„Székely fiúkból nevelik a magyar csendőröket” közvetítés az ungvári csendőr iskolából.

XII.évf. (2007) 15.sz. 212-219.p.

A forrásközlemény értékes információkat nyújt a Magyar Királyi Csendőrségről. Még fontosabb talán azon információ, amely bepillantást enged ama szemléletmódba, amellyel az illetékesek a legfontosabb korabeli magyar rendvédelmi testülettel foglalkoztak. A szerző ugyan csupán érintő-

legesen tér ki a Magyar Rádió műsorszerkesztő mechanizmusára, mégis érdekes adatokat tudhat meg az olvasó a Magyar Rádió működéséről. A legfontosabb információ azonban a publikált anyag szellemiségében rejlik. Nevezetesen a műsorszerkesztők célja nem a tömeghangulat kiszolgálása, a nyereség hajszolása volt, hanem tudományos népszerűsítő stílusban igyekeztek egzakt ismereteket nyújtani a hallgatóságának. A Magyar Királyi Csendőrségről szóló műsor meghallgatása nyomán a rádióműsor élvezőinek nem csupán az általános intelligenciaszintje gyarapodhatott a csendőr szervezettípus európai történetére vonatkozóan (ezzel napjaink magyar értelmiségének többsége sincs tisztában), hanem a hallgatók a Magyar Királyi Csendőrség tevékenységéről, a közigazgatásban betöltött szerepéről is többet tudtak, mint amit a műsor sugárzását megelőzően ismertek. Úgy tűnik a Magyar Rádió értékeket igyekezett közvetíteni a hallgatóinak, a szerkesztés vezérelvét valószínűsíthetően nem a profit és nem a népszerűség képezte.

A tanulmány korábbi változata 2001. november 06-án hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Az európai és a magyar rendvédelem a XIX–XX. században.*” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

76. Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.

XIII.évf. (2007) 16.sz. 140-146.p.

A forrásközlemény értékes információkat nyújt a Magyar Királyi Csendőrségről. Még fontosabb talán azon információ, amely bepillantást enged azon szemléletmódba, amellyel az illetékesek a legfontosabb korabeli magyar rendvédelmi testülettel foglalkoztak. A szerző ugyan csupán érintőlegesen tér ki a Magyar Rádió műsorszerkesztő mechanizmusára, mégis érdekes adatokat tudhat meg az olvasó a Magyar Rádió működéséről. A legfontosabb információ azonban a publikált anyag szellemiségében rejlik. Nevezetesen a műsorszerkesztők célja nem a tömeghangulat kiszolgálása, a nyereség hajszolása volt, hanem tudományos népszerűsítő stílusban igyekeztek egzakt ismereteket nyújtani a hallgatóságának. A Magyar Királyi Csendőrségről szóló műsor meghallgatása nyomán a rádióműsor élvezőinek nem csupán az általános intelligenciaszintje gyarapodhatott a csendőr szervezettípus európai történetére vonatkozóan (ezzel napjaink magyar értelmiségének többsége sincs tisztában), hanem a hallgatók a Magyar Királyi Csendőrség tevékenységéről, a közigazgatásban betöltött szerepéről is többet tudtak, mint amit a műsor sugárzását megelőzően ismertek. Úgy tűnik a Magyar Rádió értékeket igyekezett közvetíteni a hallgatóinak, a szerkesztés vezérelvét valószínűsíthetően nem a profit és nem a népszerűség képezte.

A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*Rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXVI. VEDŐ Attila ¶ ✕

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX–XX. századi magyar államhatár és a Magyar Királyi Csendőrség története.

77. A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején.

XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 170-184.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

78. A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között.

XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 185-196.p.

A szerző a csendőrség mint rendvédelmi testület típus anyaszervezetének, a francia csendőrségnek a fejlődését mutatja be a két világháború között. Az alkotó dolgozatának kezdetén a francia csendőrség történetét vázolta fel a kezdetektől az I. világháborúig. Erre alapozva a két világháború közötti időszakban számba veszi mindazon szervezeti és működési változtatásokat, amelyek hozzájárultak a testület modernizációjához. E fejlesztéseket azonban nem csupán szűk szakmai szempontok szerint mutatja be, hanem a vizsgált időszak társadalmi változásaiból vezeti le a testület módosításait. Összességében a testületet kiváló hatékonysággal működő, eredményes szervezetként értékeli a szerző.

A tanulmány korábbi változata 2013. február 15-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar közbiztonságtörténeti tudományos szimpozion-sorozatnak „*A XIX–XX. századi európai és magyarországi*

csendőségek.” című XIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXVII. ZACHAR József   († 2010)

Az MTA doktora. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság örökös tagja. Kutatási területe a Habsburg-birodalom fegyveres testületei.

79. Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849–1918.

VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p.

Ferenc József trónra kerülése után a HABSBURG-birodalom kemény, központosított politikát követett. Mindamellett lehetőséget kellett biztosítani a feudális korlátok lebontására és a kapitalista fejlődés biztosítására. Ez megkövetelte egy új összbirodalmi biztonsági fegyveres erő megerteremtését is. Alexander BACH indítványa alapján az uralkodó elrendelte a birodalmi csendőrség felállítását. Komoly akadályt jelentett azonban a magyarok passzív ellenállása, majd a vesztes itáliai és porosz háború. Ezen események kényszerítették az uralkodót a magyarokkal történő kiegyezésre. Ezek után az császári csendőrség kivonult Magyarországról, azonban a testület az örökös tartományokban eredeti formájában a világháború végéig fennmaradt.

A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én hangzott el Budapesten, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás, javított, bővített és átdolgozott változata.

XXXVIII. ZEIDLER Sándor

A rendvédelem-történet magistere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségi tagja. Magyar Numizmatikai Társaság tagja. Az Európai Hagyományörző Egyesületek Szövetségének a tagja. Az archontológia, falleriszтика, heraldika, insigniológia, vexillológia, numizmatika, ikonográfia történelmi segéd tudományoknak a XIX–XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője. Kutatási területe a magyar rendvédelmi testületek XIX–XX. századi egyenruha és rangrendszere, valamint a magyar kitüntetések.

80. A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.

VII.évf. (1997) 8.sz. 110-112.p.

A mű recenzióját lásd jelen kötetben.

XXXIX. ZÉTÉNYI Zsolt

Az állam- és jogtudomány egyetemi doktora. A BAJCSY-ZSILINSZKY Társaság főtükára, Nemzeti Jogvédő Alapítvány kuratóriumának Elnöke, Magyar Konzervatív Alapítvány kuratóriumának elnöke. 1990–1994 országgyűlési képviselő. Kutatási területe a Magyar Királyi Csendőrség.

81 A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután.

(Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”)

XXI.évf. (2011) 24.sz. 154-165.p.

A szerző ugyanezen témakörben

„A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök 1945 előtt és után”

címmel új tanulmányt készített jelen kötetbe.